

**ANATOLI
ALEXIN**

**DIALOG
DESPRE
OMENIE**

**ANATOLI
ALEXIN**

**DIALOG
DESPRE
O M E N I E**

**Însemnările
unui
scriitor**

**În românește de
PAUL POPESCU NEVEANU**

EDITURA TINERETULUI

Coperta de
AUREL PETRESCU

Анатолий Алексин
ПОГОВОРИМ О ЧЕЛОВЕЧНОСТИ
(Заметки писателя)

Издательство политической литературы,
Москва, 1964

CARTEA ACEASTA au început-o prietenii mei, cititorii... În scrisori și în discuțiile purtate la seratele literare au adus vorba despre înaltele principii ale umanismului autentic, despre atitudinea delicată și sinceră față de fiecare destin omenesc.

Discuția aceasta cititorii au purtat-o în cea mai convingătoare limbă din lume — în limba faptelor și a întâmplărilor, urzite nu de fantezia lor, ci de viață însăși. Ei vorbeau despre tot ceea ce îi încânta, despre tot ceea ce le putea servi ca un exemplu bun și despre toate acele lucruri pe care le condamnau și care le provocau o îndreptățită indignare. Cititorii confruntau unele întâmplări din viață cu altele, străduindu-se să înțeleagă ce îl împiedică pe om ca într-o situație sau alta să procedeze conform legii „Omul îi este omului prieten, tovarăș și frate“.

Tocmai de aceea, în cărticica mea aș vrea să continui discuția începută de cititori, folosindu-mă de aceeași limbă (limba faptelor!). Voi trece direct la

relatarca unor întâmplări aflate de la prietenii mei din diferite colțuri ale țării, întâmplări ce-mi par întru totul nimerite pentru începutul „dialogului” la care v-am invitat pe toți. Deci, să dăm cuvîntul faptelor!

„CE, EU NU AM MÎNDRIE?” ... De ce au început certurile e greu de explicat. Probabil, pentru că mai mulți oameni cu caractere diferite, aflați sub același acoperiș, nu se pot înțelege de la început. E necesară o oarecare perioadă de „co-existență pașnică”, pentru a se familiariza, a se obișnui, a încerca să se înțeleagă unii pe alții. Tînăra soție a inginerului Viktor L. n-a făcut față acestei perioade: în casa în care venise, totul, absolut totul o irita. Și mai ales faptul că mama lui Viktor continua să-i poarte de grijă fiului său „major” (astfel își numea tînăra femeie soțul în clipele de mînie).

Așa a izbucnit o ceartă în ziua plecării tinerilor căsătoriți la locul lor de muncă într-o îndepărtată regiune polară (după cît se pare cearta s-a iscat din pricină că, așa cum i s-a părut soției, mama împacheta lucrurile fiului cu prea multă grijă și migală). Bătrîna femeie nu s-a putut reține, a izbucnit în hohote de plîns și, jignită pînă în adîncul sufletului, a strigat: „De nu v-ați mai întoarce niciodată! Să nu vă mai văd!...” Ce nu spunem noi uneori la mînie! Cîteodată,

copleșiți de jignire și amărăciune, ne dorim nouă înșine tocmai acel rău de care ne ferim mai mult și pe care nici nu ni-l putem închipui în realitate... Așa a fost și de data aceasta.

Tinerii soți au luat însă în serios cuvintele bătrânei, ca pe un afront premeditat, și au hotărât s-o învețe minte. Au hotărât să nu-i trimită scrisori și să nu-și anunțe nici adresa. „Nu-i comunicăm adresa din principiu. Trebuie doar să avem și noi mândrie! stăruia tînăra soție. Trebuie, măcar o dată, să ne ținem tari!...”

Erau clipe cînd Viktor pornea să scrie pe plic îndepărtata adresă a mamei, dar de fiecare dată soția îl convingea, ba și el însuși își impunea: „Ah, nu am caracter! Nu am mândrie! Doar bătrîna însăși a strigat: «Să nu vă mai văd!» Ei bine, mă rog, să nu ne mai vadă și să nu ne mai audă!”

Pe urmă, după doi ani, a venit timpul concediului, și tinerii soți au hotărât să treacă pe acasă, în drum spre o stațiune balneară din sud, unde se duceau la odihnă: răstimpul de doi ani li s-a părut suficient pentru a-și arăta tăria de caracter și pentru a o reeduca pe bătrîna mamă. Mergînd pe străzile orașului natal erau tulburați de un șir neîntrerupt de amintiri: iată, pe aici se duceau în fugă la școală; aici, cînd erau într-a cincea, s-au certat prima dată și chiar s-au luat la bătaie (și-ar fi putut închipui măcar o clipă, pe atunci, viitoarea lor viață împreună?). Recunoșteau

vitrinele magazinelor și gheretele milițienilor, grădinița mică unde în copilărie, iarna, goneau cu patinele, le recunoșteau ca pe niște vechi și buni prieteni, poate puțin schimbați... De toate și-au adus aminte, dar n-au recunoscut cele două ferestre mici de la parter. Au trecut pe lângă ele, și abia când au ajuns la colțul casei au luat-o înapoi. S-au întors și tot nu le-au recunoscut: în locul perdelelor pestrițe de la ferestre atârnav acum storuri grele și era pusă o glastră cu o floare cu ghimpi...

— Ei poftim! a exclamat nu fără răutate soția. N-a suferit prea mult că ne-am certat: a găsit chiar cu cale să-și aranjeze altfel camera!

Da, ea n-a „suferit“! Pur și simplu n-a putut suporta ruptura cu unicul ei fiu. „A murit anul trecut, le-a spus un vecin, fără să privească în ochii noilor veniți, fixându-și posomorît privirea la geamantanele lor. De ce? De inimă. Da' eu cred că de jale... Numai o dată pe lună o deranja poștașul, când îi aducea pensia. Dar ea, cum îl zărea prin fereastră, alerga din toate puterile să-i deschidă: tot aștepta scrisori. A așteptat degeaba... Lucrurile ei au fost mutate în camera voastră. În aceea cu ferestrele spre curte, care vă era „rezervată“. Cît despre camera ei, a ocupat-o altcineva...”

Întîmplarea aceasta mi-a istorisit-o, în îndepărtata regiune transpolară, un bătrîn inginer — șeful lui Viktor L. Și eu nu pot s-o uit. Mîndrie, caracter,

principiu... Cum s-au putut ascunde în dosul lor răceala și cruzimea? Oare se folosesc chiar așa de rar aceste vorbe mari pentru a acoperi porniri și fapte cât se poate de meschine? Și oare nu se întâmplă ca aceste vorbe mari să mascheze slăbiciunile noastre omenești?

Referindu-se la fapte din viața sa personală, o salariată a unui institut de cercetări științifice din Leningrad ne scrie în legătură cu aceasta următoarele:

„Poate că scrisoarea mea vă amintește un subiect banal de film sau de nuvelă. Poate... La drept vorbind, în literatură și în filme «triunghiurile» se întâlnesc nu mai rar decât în geometrie. Dar ce să-i faci dacă în tinerețe am fost și eu, cum s-ar spune, unul din „unghiurile ascuțite” ale unui asemenea triunghi liric de care s-au plictisit cititorii și spectatorii. Îmi făceau curte doi studenți, doi prieteni la cataramă. La institut li se spunea «nedespărțiții Ajaxi»; pe unul îl chema Alioșa, pe celălalt Iakov. Și nu întâmplător numele lor s-au contopit într-unul singur: în muncă ei se completeau unul pe altul uimitor de bine. Făceau totul împreună, chiar și lucrările de an... Iar lucrările lor erau atât de interesante, încât atrăgeau atenția celor mai importante institute de cercetări. Erau niște băieți foarte capabili.

Eu eram prietenă cu amândoi, însă iubeam, desigur, numai pe unul, pe Alioșa. În anul patru ne-am căsătorit. Și iată că atunci „nedespărțiții Ajaxi” s-au despărțit. Iakov n-a recurs la nici un fel de explica-

ții, a încetat chiar să-l mai salute pe Alioșa. Iar la încercările mele de a-l îndupleca răspundea: „Ce, tu crezi oare că n-am și eu mîndrie de bărbat?” Și, curios lucru: în timp ce „mîndria bărbătească” se manifesta astfel la el, amîndoi au încetat să mai fie mîndria facultății. Au continuat, firește, să învețe bine, au absolvit institutul cu diplomă de merit, dar aceasta se referă numai la „succesele studentești”, pe cînd munca lor științifică, munca de creație, așa de frumos începută, s-a împotmolit. Toate acestea n-au ajuns, se pare, la timp la cunoștința comisiei de repartizare, direcția institutului, continuînd să-i considere „nedespărțiți”, i-a trimis pe amîndoi la aceeași instituție științifică.

Au trecut șaptesprezece ani de cînd lucrează ei acolo... Toate sentimentele lui Iakov față de mine, se-nțelege, s-au spulberat de mult, are și el familie, copii. Însă acea ostilitate nesocotită a rămas pînă acum. Fostii prieteni nu întreprind niciodată vreo acțiune comună, deși prin colaborare (sînt încredințată!) toate le-ar ieși mult mai bine. Și de cîte ori nu i-au trebuit lui Alioșa al meu, i-au fost pur și simplu necesare sfatul și sprijinul prietenului din anii studenției, în mintea și inima căruia el a crezut atîta!... Iakov însă și astăzi mai bombăne încăpățînat: „Ce, eu nu am mîndrie?” Om inteligent, dar aici mintea-l trădează. Stau și mă gîndesc... Mîndrie! Ce simțămînt minunat! El trebuie să-l înalțe pe om, nu să-l încurce

în viață. Oare poate el fi folosit în dauna oamenilor, în dauna prieteniei, în dauna muncii lor?!“

La drept vorbind, prin scrisoarea sa, cititoarea din Leningrad a și răspuns la întrebările pe care tot ea le-a pus. Da, sentimentele înalte trebuie să-i înalțe pe oameni! Însă de fapt, sub masca mândriei, uneori se ascunde un amor propriu și egoist, iar alteori chiar o curată încăpăținare. Și dorința de „a da dovadă de caracter“ când nu e cazul ia forma unei cruzimi de neiertat față de cei din jur, deseori chiar față de oameni apropiați.

ADEVĂRATĂ OMENIE SAU SENTIMENTA- LISM?

Se mai întâmplă ca unii oameni să ezite a-și arăta sincer afecțiunea, atenția și omenia față de alții, din teama naivă de a nu părea sentimentali, peste măsură de „sensibili“. Despre aceasta mi-a scris Kapa Lanina, azi pedagog, iar în vremea aceea studentă a Institutului pedagogic din Serpuhov.

Am cunoscut-o pe Kapa de mult, când era încă pionieră și învăța în clasa a cincea. La o conferință cu cititorii, am remarcat o fetiță dezghețată, cu codițe, care punea mereu întrebări. O interesa absolut totul: cum devii scriitor, de ce apar așa de multe cărți plictisitoare, cum se poate învăța mai repede limba indiană (nu știu de ce asta o interesa îndeosebi) și cum

să se împace cu prietena ei Tania, încît nici ea să nu se umilească și, în același timp, să-i facă o bucurie prietenei sale...

Eu, se-nțelege, nu am putut răspunde la toate întrebările deodată. Atunci fetița și-a notat adresa mea și a promis că-mi va scrie. Totuși, prima veste de la ea n-a sosit chiar atît de repede, ci abia după cinci ani, cînd Kapa era de-acum studentă a Institutului pedagogic. Fata îmi scria despre viața ei:

„Eu n-am părinți, am fost crescută la Casa de copii nr. 48 din Moscova, și sînt foarte recunoscătoare personalului acestei case de copii, și îndeosebi Anei Ivanovna Alexandrova, pentru faptul că acolo am simțit totuși căldura unei adevărate familii. Poate pentru că mi-am pierdut de timpuriu părinții mă bucur nespus de mult cînd fac cunoștință cu cîte un om de treabă. Mă interesează, mai mult ca orice, «mișcările sufletului omenesc» și sînt întotdeauna foarte bucuroasă cînd citesc despre aceasta în cărți. Dar la noi întîlnești uneori cărți în care se acordă mai multă atenție efectului produs de acțiune, pe cînd ceea ce e mai important — sufletul — este dat uitării. Eu studiez la Institutul pedagogic. Anul acesta am fost instructoare la clasa a patra și mi-am îndrăgit foarte mult elevii. Mi-am dat seama că severitatea și exigența nu ajută la nimic dacă ai înțeles greșit sufletul copilului, și ceea ce mă atrage în viitoarea mea profesie e tocmai căutarea cheii potrivite pentru fiecare caracter... Este

îndeobște cunoscut că intrînd în perioada tinereții, unii tineri „se sfiesc” să-și manifeste sentimentele. Dar ce bine e cînd omul nu se jenează și vorbește despre sentimentele sale față de oameni, rude și cunoștințe deschis, sincer și delicat...”

Aceste ultime rînduri m-au făcut să meditez serios. Aș fi vrut să-mi împărtășesc gîndurile nu numai Kapei Lanina. Atunci am conceput această scrisoare deschisă: „Sentimente priponite”.

„Dragă Kapa, scrisoarea dumitale m-a tulburat profund. Ea m-a făcut să mă gîndesc îngrijorat la multe: la simțămintele bune ale oamenilor, la faptul că unii tineri, prieteni de-ai mei și de-ai dumitale, temîndu-se să nu pară sentimentali, își înăbușă adevăratele sentimente. Ei consideră demodate declarațiile calde și sincere despre mișcările tandre ale sufletului, găsind că ele își aveau locul în secolul trecut, pe cînd noi trăim în epoca aspră a discreției bărbătești...

De altfel, Kapa, problema care te preocupă este în fiecare caz aparte atît de intim-individuală, în-cît nu trebuie să tragem concluzii pripite. Mai bine voi face apel la unele fapte de care m-am lovit în viață.

Unii oameni își elaborează un fel de „reguli de mișcare ale sufletului” — ceva în genul regulilor de circulație. Și le respectă ca și cum pentru încălcarea vreuneia dintre ele li s-ar aplica o amendă severă. Este deosebit de întristător cînd unor asemenea re-

guli își subordonează elanurile sufletești și faptele oameni încă tineri, care abia pășesc în viață.

Am auzit cum doi prieteni, elevi în clasa a șaptea, își arătau mereu admirația față de profesoara lor de istorie. Așteptau lecțiile ei cu aceeași nerăbdare cu care își așteptau rîndul la bibliotecă pentru o carte nouă, o caracterizau laconic, dar expresiv, ca fiind „mondială“.

Îmi amintesc că tare aș fi vrut ca profesoara să audă măcar întîmplător discuțiile lor: mă temeam că la școală băieții, fideli legilor „discreției bărbătești“, nu-și vor dezvălui sentimentele, că profesoara nu va simți afecțiunea lor.

Dar într-o bună zi bătrîna profesoară s-a îmbolnăvit.

— Tu o iubești, nu? l-am întrebat pe unul din băieți.

Drept răspuns, el a dat din cap abătut; cuvîntul „iubești“ i se păruse prea tare.

— Atunci fă-i o vizită acasă, vezi cum se mai simte...

Băiețașul s-a posomorît și mai mult și a murmurat nedeslușit:

— Nu se poate...

— De ce nu se poate? m-am mirat eu.

— Se va spune că sînt un lingușitor...

— Cine va spune asta?

— S-or găsi ei din ăștia...

— Oare pentru tine părerea nu știu cui e mai scumpă decît bucuria pe care poți s-o faci unei bătrîne femei bolnave?

Băiatul rămase tăcut. Eu nu m-am dat bătut:

— Ia cu tine și alți băieți. Cumpărați flori și treceți pe la ea.

Aici băiatul s-a speriat de-a binelea:

— Vai, ce spuneți! Profesorilor nu li se pot face daruri... Există în privința asta anumite instrucțiuni...

Acest băiat, care se încurca în regulile gramaticii, știa, în schimb, bine toate instrucțiunile și prejudecățile care-l împiedicau să facă o bucurie unui om bătrîn.

De ce? Cine este vinovat de asta? Poate părinții, care au fost rezervați cu fiul lor și, în genere, s-au abținut să-și exprime direct sentimentele? Au preferat să fie precauți și chibzuiți la fiecare pas. Dar poate vinovată a fost și o altă profesoară, care și-a obișnuit cu perseverență elevii să analizeze rigid lucrurile cele mai frumoase. „Să analizăm chipul Tatiane Larina... Să analizăm motivele de dragoste din poezia lirică a lui Pușkin“.

... Am cunoscut o pereche de tineri căsătoriți. Mai bine zis, erau tineri ca vîrstă, dar stagiul vieții lor conjugale era destul de respectabil. La prima vedere, totul în această familie mergea bine. O luasem chiar exemplu pentru mine și pentru prietenii mei, a căror vatră familiară cam scotea fum sau amenința să se stingă de tot.

Iată însă că într-o seară (era în ajunul zilei de 8 Martie) mă plimbam cu el și cu ea pe strada luminată de șirul nesfârșit al vitrinelor. Ca întotdeauna în asemenea zile, din ușile magazinelor ieșeau agitați cumpărătorii, cu precădere bărbați. Își examinau din mers cumpărăturile și pe fața lor se citea o zăpăceală înduioșătoare: „Oare am cumpărat ceea ce trebuie?”

Însoțitoarea noastră s-a posomorât deodată. Chipul i s-a crispat, prevestind apariția lacrimilor.

— Și când te gîndești că Serghei, spuse ea arătînd spre soț, în zece ani nu mi-a făcut cadou nici măcar un flacon de parfum. Pe cuvînt de onoare!... Nu mi-a adus nici măcar un buchețel de lăcrămioare.

Serghei a tresărit sincer indignat: îi dă doar soției toți banii și nu-i cere nici o socoteală, să-și cumpere ce vrea! Mă rog, să-și cumpere un cadou în numele lui; care-i deosebirea dacă intră el în magazin după cadou sau intră ea? Ea are și gust, pe cînd el ar putea cumpăra ceva care să nu-i placă...

— Nici măcar de ziua aniversării căsătoriei noastre nu-și amintește întotdeauna, spuse soția, dînd din mîină a părere de rău. Asta-i, chipurile, o deșartă formalitate mic-burgheză.

A doua zi Serghei mi s-a plîns între patru ochi:

— Ce i-o mai fi trebuind? Nu înțeleg! Cîștig destul de bine. Nu beau și nici nu fumez... De curînd am obținut o cameră nouă. Alta în locul ei ar fi fericită!

Nu, el nu înțelegea că nu numai pentru salariu și pentru locuință trăiește omul!

— În zece ani nu i-am spus nici un cuvînt brutal, continua să bombănească soțul jignit.

Lui nici prin gînd nu-i trecea că asprimea sufletească și duritatea sentimentelor jignesc nu mai puțin ca duritatea cuvintelor... Și doar își iubea soția!

Da, o iubea. M-am convins de asta odată, cînd soția s-a îmbolnăvit și Serghei, într-o săptămînă de zbulcium, s-a tras la față nu mai puțin decît ea. Oare sînt neapărat necesare boli, tragedii, grele încercări ale vieții, pentru ca iubirea să iasă din adîncea „subterană sufletească“, pentru a se dezvălui?

Ascunzînd de oameni ce este bun în inima ta, e ca și cum ai lăsa neatinse în adîncul pămîntului bogate zăcămintele de pietre prețioase, inestimabile terenuri aurifere. Or ele trebuie scoase la suprafață și generos dăruite oamenilor! Iată ce am vrut să-ți spun, dragă Kapa!”

EROISM ÎN NUMELE OAMENILOR

Am primit o scrisoare de la fzezorul Nikolai M. din Perm. Iată ce scrie: „Eu consider că a te amesteca în viața altuia în chestiuni mărunte, a-ți manifesta tot timpul compasiunea, n-are nici un rost. Însă cînd trebuie să aperi oamenii de-o nenorocire reală (de dușmani, de pildă, sau de tîl-

hari), atunci trebuie, cum se spune, să faci zid cu pieptul tău...”

Firește „nu trebuie să te amesteci în viața altuia” fără să existe o necesitate imperioasă. Însă, din ce-mi scrie Nikolai N. mai departe, am înțeles că el numește „chestiuni mărunte”, ca să zic așa, cerințele „de fiecare zi” ale oamenilor din jur, iar prin „compasiune” definește disprețuitor cea mai firească sensibilitate omenească.

Nu, Nikolai crede în zadar că poți fi dur și indiferent față de un om sau altul în viața de toate zilele și numai în anumite împrejurări excepționale trebuie să te dovedești erou și apărător al celor care au nevoie de ajutor. Aș vrea să-i răspund lui Nikolai nu cu adevăruri consacrate, ci, din nou, cu un fapt de viață, care se dovedește poate mai convingător decât orice adevăr consacrat.

Odată, la Radio a sosit o scrisoare în care se relatea biografia eroică a chirurgului Severian Pavlovici Belkania. La școală, la institut, în familie, Severian era cunoscut ca un om deosebit de blând și bun. Unii chiar își băteau joc de excesiva lui bunătate față de cei din jur (ca și când bunătatea poate fi excesivă!). Când a izbucnit războiul, acest om „blând”, Severian Pavlovici, a dat dovadă de o asemenea tărie de spirit, de atîta neînduplecare și eroism în numele oamenilor, încît tuturor le-a devenit clar că acele căi ale grijii și atenției față de fiecare destin omenesc, pe care a

mers el în viață în zilele de pace, l-au dus apoi la vitejie.

Despre aceasta am scris împreună cu ziaristul I. Galperin într-un reportaj dedicat faptelor de eroism ale chirurgului.

... Cîte piese, romane și filme nu începeau așa: sîmbătă seara eroul își susține lucrarea de diplomă la institut sau termină o lucrare științifică care va fi foarte necesară oamenilor în viitor. Sau: eroul se culcă cu înalte și nobile planuri pentru ziua de mîine... Dar acest mîine nu mai vine, pentru că numele lui este 22 iunie 1941. Războiul răstoarnă planurile, destramă visele.

Da, un astfel de „început” la o operă literară ar putea într-adevăr să pară banal și uzat. Însă noi vrem să relatăm o întîmplare adevărată, ceva care s-a petrecut în realitate. Iată cum a fost: la 20 iunie 1941, Severian Pavlovici Belkania și-a dat ultimul examen la Institutul de medicină din Tbilisi, iar duminică dimineața, după ce a închis ferestrele ca să doarmă mai mult după nopțile de veghe dinaintea examenelor, prin ferestrele închise a răzbit, printre țipetele și plînsul oamenilor, cuvîntul îngrozitor: „Război!”

Război... Cînd un bărbat chipeș și puternic, cu ochi ce nu se tem de nimic pe lume și cu mîini de chirurg, aude acest cuvînt, el tresare, își strînge pumnii, pălește. Și deodată începe să vorbească despre lucruri povestite de zeci de ori, dar pe care nici acum

nu le poate îndura, de care încă nu-și poate da pe deplin seama darmite să le mai și uite!

Iulie 1941... Kievul asediat rezistă eroic, nu se predă. Încet, parcă ferindu-se să nu zdruncine rănilile și așa grele ale oamenilor, vagoane însemnate cu cruci roșii se îndreaptă spre Darnița. Medicii liniștesc pe cei grav răniți: „Nu-i nimic... În curînd n-o să vă mai supere țacănitul roților și nici vuietul înfiorător venit din țăriile nevăzute ale cerului, veți sta în saloane curate, albe, cu surori bune, grijulii și va fi liniște, liniște...” Răniții, oameni chinuiți de suferință, cred, zîmbesc, adorm chiar. Dar vuietul din țăriile nevăzute răzbate prin acoperiș și tot crește, și crește, și deodată... nu mai rămîne nimic: nici speranțe, nici ziua de mîine, nici răniți, nici oameni istoviți, ci numai sfărîmăturile eșalonului sanitar, bombardat cu sălbăticie.

Drumurile războiului... Răscolite de cicatricele gropilor de obuze, atrăgînd spre ele ca un magnet cerul atît de iubit de oameni în vreme de pace și atît de tulbure și amenințător în vreme de război. Amin-tindu-și despre aceste drumuri, chirurgul Belkania parcă îmbătrînește văzînd cu ochii, se gîrbovește, fruntea i se încrețește pe neașteptate, mersul i se îngreunează:

— Știți, poate că ideea mea pare naivă, dar, drept să vă spun, eu cred că războiul este urît de toți oamenii cinstiți și este tragic de nefiresc pentru oameni de profesia noastră, pentru medici: noi doar luptăm

pentru sănătate, pentru viața omului, adică tocmai pentru acel lucru asupra căruia războiul se năpustește în primul rînd... Cînd băteam drumurile războiului cu tovarășii mei, răzbind din încercuire prin mlaștinile și smîrcurile pădurii, peste tot vedeam numai cadavre de oameni. Un gînd obsedant mă urmărea: fiecare din ei, în copilărie, a fost probabil bolnav de anghină, pojar sau pneumonie; și asta era îngrijorător în zile de pace: medicii se agitau, făceau injecții, prescriau medicamente, petreceau nopți nedormite la căpățîiul bolnavilor. Și iată, toate acestea (sănătatea, viața!) pentru care au luptat acei oameni în halate albe sînt disprețuite, zdrobite, smulse pe veci... Fie blestemat războiul!

Într-un sat din regiunea Kievului prin care nemții au trecut fără să se oprească, pe Severian Pavlovici l-a adăpostit cu drag în casa ei învățătoarea ucraineană Raisa Grigorievna: bătrînei femei, mamă și ea, i s-a părut că Severian Pavlovici seamănă cu fiul ei, care lupta în rîndurile Armatei Roșii, și adesea ea își muta privirea de la portretul ce atîrna deasupra patului la fața nebărbierită, învinețită, slăbită de foame a tînărului medic: „Poate că și al meu, undeva, tot la fel, caută o inimă bună de om!”

Ea i-a spus lui Severian Pavlovici că în sat sînt mulți soldați sovietici grav răniți: nemții i-au aruncat să moară în beciuri, șoproane, într-o clădire rece, cu geamurile sparte.

În fața conștiinței de medic și cetățean se ridica o problemă nespus de grea: „Ce să fac? Să răzbat pînă la ai mei, sau, rămînînd pe teritoriul ocupat de dușmani, dîndu-mi toate forțele, toată bărbăția și toate cunoștințele să salvez de la o moarte sigură zeci de oameni sovietici? Dar dacă mai tîrziu nu voi fi crezut? ... Dacă mi se va socoti drept o vină tocmai ceea ce va fi poate cea mai mare faptă și cel mai de seamă act de eroism al întregii mele vieți?!“ Ce să mai vorbim, doar știm că în vremea aceea, departe, în spatele frontului stăteau destui dintre cei a căror mîrșavă slujbă era suspiciunea fățarnică și neîncrederea în oameni.

Severian Belkania se hotărăște și ostașii răniți spun: „Patria ne-a venit în ajutor, nu ne-a lăsat, nu ne-a părăsit la nevoie!“ În acest sat ocupat, ostașii răniți au simțit grija și mîngîierea lui caldă, au căpătat speranța că vor fi salvați. Învățătoarea Raisa Grigorievna și prietenii ei, locuitorii satului ucrainean, l-au ajutat să transporte pe toți răniții în școală, adunau cu grijă cîrpe, petice — tot ce putea să servească la vindecarea rănilor. Oamenii dădeau ultimele bucați de săpun, hrană, îmbrăcăminte.

Îmbrăcăminte, cea mai obișnuită îmbrăcăminte civilă era deosebit de necesară chirurgului. În acest timp, el și-a făcut un plan curajos ce părea irealizabil: să îmbrace pe toți ostașii în haine civile, să le dea primul ajutor și apoi să-i transporte în căruțe, ca pe cei mai obișnuiți bolnavi, la Kiev, unde ar fi putut

fi supuși unui tratament serios. După lupte sîngeroase orașul fusese cîtropit de fasciști, dar acolo erau spitale, medicamente și medici, care (Belkania nu se îndoia de aceasta) vor ajuta în ascuns, cu riscul vieții, însă cu siguranță că vor ajuta pe frații lor sovietici!

Pentru un timp, aceleași clase ale școlii sătești, în care nu de mult copiii răspundeau la tablă, învățau să citească silabisind, rîdeau și cîntau cîntece, aceleași clase de școală s-au umplut de gemetele surde și delirul oamenilor care îndurau suferințe de nedescris... Nu aveau nici măcar termometre, și medicul aprecia temperatura după puls; nu aveau medicamente, nu aveau bandaje. Totuși Belkania îngrijea răniții, îi pansa, îi opera. Făcea tot ceea ce l-a învățat Patria: salva oamenii de la moarte. După ce a acordat răniților acest prim ajutor, Severian Pavlovici a trecut hotărît la îndeplinirea planului său.

Și iată că un marș fără precedent, cu căruțele, a început pe drumurile războiului. Din nou aceste drumuri ale războiului, peste care parcă a curs de sus o ploaie de fier: căști străpunse de gloanțe, tunuri sfărîmate, tuburi ruginite de obuze, afundate în glodul toamnei... Belkania se dădea drept medic de țară. „Duc la Kiev locuitori din satul meu, răniți în timpul bombardamentelor: la noi n-ai cu ce-i trata!” explica el patrulelor nemțești. Le arăta apoi diploma de medic și condica de spital, unde toți ostașii erau trecuți ca locuitori care au suferit în tim-

pul luptelor și atacurilor aeriene. „Duceți-vă că tot o să crăpați pe drum!” „glumeau” fasciștii.

Dar, într-o săptămână, Belkania i-a dus pe toți la Kiev. Medicii patrioți din Kiev l-au ajutat pe Severian Pavlovici să instaleze răniții — murdari, flămânzi și istoviți de drumul lung — în clădirea fostului Institut de tuberculoză. Apoi Belkania a aflat că mulți răniți, chipurile, tot bolnavi obișnuiți, zăceau în clădirea fostului Institut de neurologie aproape fără nici un ajutor: acolo nu rămăsese nici medici, nici surori medicale. Chirurgicalul a hotărât să-i ajute și pe acești oameni sovietici. În acele zile cumplite, alături de el au fost mulți prieteni ucraineni — familia Abramenko, încercata soră medicală Maria Mihailovna Anderson, medicul șef al Institutului de tuberculoză Feofan Markovici Dziublik...

Astfel chirurgul Belkania și noii săi tovarăși din Kiev au deschis chiar sub nasul fasciștilor două spitale în care au tratat și au redat vieții mulți ostași sovietici — pe toți aceia care datorită mării nenorociri ce a lovit întreg poporul se găseau pe teritoriul vremelnice ocupat.

„Bolnavii trebuie supraalimentați” — aceste prescripții ale medicilor, la început, sunau ca o glumă răutăcioasă, batjocoritoare. Însă Belkania nici aici nu s-a dat bătut: a împărțit surorilor medicale și bolnavilor însănătoșiți genți cu semnul crucii roșii, iar aceștia de dimineață pînă noaptea tîrziu adunau

din oraș alimente pentru spitalele lor ilegale, ascunse sub firmele institutelor de neurologie și tuberculoză. Apoi răniții își găteau singuri mîncarea.

Acestea se petreceau în prima perioadă a ocupației, nemții nu apucaseră încă să-și instituie „ordinea de fier“ în oraș. Se cerea multă operativitate, oamenii trebuiau vindecați prin metode rapide, înainte ca fasciștii să-și dea seama de cutezătoarea ispravă a medicilor patrioți.

— Eu și prietenii mei, medicii și surorile medicale din Kiev, povestește Severian Pavlovici, izbuteam să scoatem schije, să lecuim rănile, să luptăm cu cangrena, să operăm flegmoane, să vindecăm fracturi, adică să facem tot ce se cuvine să facă un medic într-o situație normală de spital; or în vremea aceea, pînă și încălzirea apei pentru a îmbăia pe bolnavi era o problemă din cele mai complicate. Totuși, nu ne-am dat bătăuți...

Amintindu-și de acele zile, fostul comisar al Flotilei de pe Nipru, comunistul Alexandr Filipovici Rudevski, care a zăcut într-unul din spitalele ilegale, scrie: „Aflîndu-se în condițiile grele ale ocupației vremelnice, tovarășul Belkania acționa cu spirit de inițiativă și curaj, ca medic patriot, salvîndu-ne pe noi, ofițerii sovietici, de la moarte. El se îngrijea de tovarășii săi grav răniți, uitînd complet de sine“.

Iată ce îi scrie lui Severian Pavlovici un fost militar sovietic din regiunea Vologda: „...Dacă n-ar fi fost

abnegația dumneavoastră, cu siguranță că eu n-aș fi azi în viață. Pînă în ultima clipă a vieții mele vă voi fi recunoscător. Nu sînt cuvinte care să-mi exprime sentimentele!...”

Din diferite colțuri ale țării, oamenii îi scriu chirurgului, care, literalmente sub ochii fasciștilor, i-a readus la viață, la luptă. Ostașii sovietici au plecat din Kiev care încotro: unii, în păduri, la partizani, alții au răzbătut la est spre unitățile regulate ale Armatei Roșii. Era timpul și pentru Severian Pavlovici să plece: rămînerea în Kiev devenise foarte periculoasă. Prietenii ucraineni l-au ajutat să ajungă la Vinița sub înfățișarea unui medic obișnuit, cum s-ar spune, sută la sută civil.

La Vinița, situația era la fel de îngrijorătoare: în apropiere se afla Marele cartier general al lui Hitler, iar oamenii Gestapoului se foiau înfrigurați în căutare de partizani și „suspecți”. Lor nici prin cap nu le trecea că toți locuitorii erau „suspecți”, poate cu excepția cîtorva lepădături.

La început Severian Pavlovici a avut noroc: în oraș nu erau destui medici și a fost angajat numai decît la o policlinică. Belkania știa că în păduri și chiar în oraș acționează cu curaj partizanii. Dar cum să găsești o legătură sigură, cum să comunici cu ei? Totuși în cele din urmă...

La obișnuita întrebare: „Ce vă doare?” unul din pacienți a răspuns foarte neobișnuit: „Ne trebuie

ajutorul dumneavoastră! Însă nu în pădure, ci aici, în oraș...”

Și iată că chirurgul, chiar sub nasul hitleriștilor, a început să primească la consultații partizani răniți. În aceste cazuri Severian Pavlovici completa cu regularitate și minuțiozitate deosebită fișa medicală, puneau cele mai „pașnice” diagnostice: fractura mîinii, luxație, reumatism... După recomandările chirurgului, profesorul Fedosi Mihailovici Gulianițki primea fără rînd pe partizanii răniți la tratament staționar în spitalul „Pirogov”. Acolo, de asemenea, se puneau diagnostice conspirative, iar metodele de tratament nu corespundeau niciodată cu cele trecute oficial în fișa medicală.

Dar se întîlneau și cazuri foarte grele cînd se cerea asistență la „domiciliu”, iar asemenea domiciliu temporar pentru partizani devenise hățișul des, de netrecut al pădurii. Și medicul patriot, neluînd în seamă pericolul, a început să meargă în pădure, iar apoi, pe același drum, cu pericole de moarte, se întorcea în oraș.

Într-o zi, Severian Pavlovici a făcut cunoștință cu abilul și întreprinzătorul neamț Willi, aghiotantul unui important bandit hitlerist.

— Știți, vreau să-mi deschid un cabinet particular, i-a spus Belkania, dar nu pot: medicul fără medicamente este ca și un soldat fără armă.

Aghiotantul Willi avea o slăbiciune bolnăvicioasă pentru bani: curînd, el a procurat o ladă de bandaje, vată, medicamente greu de găsit. Toate acestea, se-nțelege, au fost imediat trimise partizanilor. Dar „cabinetul particular“ a trebuit totuși să ia ființă...

Sora medicală Viktoria Osipovna Kozlovskaia, o comsomolistă care răspundea în policlinică de medicamente, se străduia de asemenea să pună deoparte fiecare sticlură, fiecare fiolă cu medicamente, pentru cei ce se ascundeau în pădure și rămîneau adevărații stăpîni ai orașului.

Odată a venit în fugă la policlinică o femeie înnebunită de durere:

— Ajutați-mă!... Ajutați-mi fiul! Vor să-l ducă la muncă silnică în Germania...

Pentru o clipă chirurgul a căzut pe gînduri: cu ce poate el să ajute această femeie, iar de ajutat trebuie, neapărat trebuie!

— Fă așa ca fiul dumitale să cadă undeva pe stradă... sub ochii vecinilor, a sfătuit-o medicul. Apoi chemați-mă pe mine... ca chirurg...

Așa s-a și făcut.

Într-o mică cămăruță ochii mamei și ai fiului priveau la medic cu implorare și speranță.

— A căzut. Iată... se pare că e o fractură.

Piciorul era absolut sănătos.

— Da, aceasta este într-adevăr o fractură grea, a confirmat Belkania. Este necesar un îndelung regim de pat.

Chirurgul a pus piciorul în ghips și s-a semnat pe el. Pentru aceasta fasciștii îl puteau împușca pe loc.

Severian Pavlovici a mai salvat și alți oameni de la deportare în Germania. El continua să ajute pe cei care trebuiau să se ascundă de copiii fasciștilor. Profesorul Gulianițki, participant neînfricat la lupta ilegală, primea acești oameni la spital, bazându-se pe diagnosticul chirurgului Belkania, iar radiologul Pavlov confirma aceste diagnostici prin radiografii pe care le avea dinainte pregătite.

Această cauză nobilă era susținută și de profesorul Kononenko... Dar ce să mai vorbim, parcă pot fi numărați toți patrioții în halate albe, a căror profesie este de a fi alături de om în clipele grele de a ajuta omul, de a-l salva!

Nu de mult, Severian Pavlovici a primit o scrisoare de la actorul Aleksei Odineț: „Curajul dumneavoastră, atenția dumneavoastră m-au învățat pe mine, un băiețuș, cum trebuie să trăiesc. Faptele dumneavoastră, omenia dumneavoastră, în numele căreia v-ați riscat viața, mi-au arătat cum trebuie să fie un adevărat om sovietic. Acum eu sînt artist, și dacă va trebui vreodată să joc rolul unui medic, mă voi strădui, Severian Pavlovici, să întruchipez figura dumneavoastră măreață și nobilă!...”

...La muzeul regional de etnografie din Vinița se află un exponat puțin obișnuit. Nota de sub el glă-

suieste: „Instrumentarul de care s-a folosit medicul ilegalist S.P. Belkania“. Dar iată și un document care nu se păstrează în muzeu pentru că Severian Pavlovici nu s-a putut despărți de el. Acest document, care se află întotdeauna la el, spune că „chirurgul Belkania a participat la mișcarea ilegală antifascistă al cărei țel era să lupte activ împotriva ocupanților hitleriști, să acorde ajutor multilateral partizanilor și Armatei Roșii“.

Vinița pașnică, scufundată în grădini... Dacă vreți să găsiți pe Severian Pavlovici Belkania, deputat al Sovietului orășenesc, conferențiar la Institutul de medicină din Vinița, nu trebuie să vă adresați la biroul de informații sau la biroul de adrese: în oraș îl cunoaște oricine. Cum se explică acest lucru?...

La această întrebare răspunde însuși Severian Pavlovici.

— Am două titluri înalte: în primul rînd sînt comunist, iar în al doilea rînd — medic! Aceste titluri cer amîndouă: totul pentru om, totul în numele omului!

...Cînd acest reportaj a fost tipărit cu unele prescurtări în ziarul „Izvestia“, am început să primim scrisori de la cititori. Cred că gîndurile multora au fost cel mai exact formulate în scrisoarea tînărului medic Nina Sergheeva: „Capacitatea de a-și jertfi propriile interese, securitatea, liniștea și bunăstarea de dragul

altora, aceasta este după părerea mea una din înaltele manifestări ale umanismului autentic, ale omeniei adevărate". După apariția reportajului nostru, televiziunea din Kiev a organizat o emisiune dedicată medicului-erou, emisiune prezentată de tânărul artist Alekseï Odineț. Da, da, chiar acela pe care Severian Pavlovici l-a salvat de la deportarea în lagărele hitleriste. Cititorii și telespectatorii ne roagă insistent în scrisorile lor: „Povestiți-ne mai amănunțit despre curajul chirurgului și al prietenilor săi ucraineni..." Această rugămințe va fi satisfăcută: coautorul meu la reportaj termină acum o carte despre Severian Pavlovici și medicii-eroi ucraineni.

Aș vrea doar să subliniez încă o dată că în zilele pe care ne-am învățat să le denumim „obișnuite“ omul, conducându-se după legile înaltei omenii, într-un fel, se pregătește moralmente pentru fapte mari în numele oamenilor, și dacă viața o cere, el săvârșește aceste fapte. Și chiar în aceste zile „obișnuite“ se pot săvârși, desigur, fapte de eroism, fapte care scapă oamenilor (adesea oameni care încă nu demult îți erau necunoscuți și „străini“) de greutate, de necazuri, de neîncrederea în propriile forțe. Sînt cazuri cînd omul trebuie să împărtășească și altora cîte ceva din firea sa, din experiența și din credința sa în viață; și el face acest lucru, dacă inima lui este animată de bunătațe și dezinteresare.

**OMUL
SE APROPIE
DE OM**

...Se părea că toate nenorocirile rămăseseră în urmă. Orașul Kalinin fusese eliberat de sub ocupația fasciștilor. Pentru întâia oară după multe luni, Iura cu mama sa au ieșit în strădă din subsolul întunecos și umed. Nu mai trebuia să se ascundă, nu mai trebuia să se ferească de cuvintele „familie de soldat al Armatei Roșii“. Aceste cuvinte puteau fi pronunțate tare, cu mândrie, și Iura spunea tuturor: „Tatăl meu este la război...“ În primul moment, bucuria și soarele orbitor de iarnă te împiedeau să vezi totul așa cum era. De jur împrejur erau numai ruine, și din stradă, prin ferestrele caselor, se vedea cerul.

Fasciștii aruncaseră în aer Combinatul textil „Proletarka“, la care lucrase mama, precum și uzina la care lucrase tatăl. Dacă Iura și mama, ieșind din subsol, n-ar fi știut ce putere este în oraș, le-ar fi trebuit să facă doar câțiva pași pe stradă ca să se convingă că în oraș este Puterea Sovietică; începuse, înainte de toate, lucrul la reconstrucția școlii. După câteva zile, în orașul eliberat, din spatele îndepărtat al frontului, au sosit colete pentru copii: pîslari, cojocel și căciuli.

Da, se părea că tot greul trecuse. Și deodată s-a întâmplat o nenorocire îngrozitoare, stupidă, ca toate nenorocirile de pe pământ. Iura nu-și poate explica

cum s-a petrecut totul. Venea de la cantină cu sufer-
tașul și a alunecat. Stratul de zăpadă, ce începuse să
se topească, i-a fugit de sub picioare, tîrîndu-l de pe
dîmb, pe terasamentul căii ferate. Băiatul a căzut,
sufertașul a zăngănit. Iura a întins instinctiv mîinile
înainte, ca să salveze prînzul — al doilea nu-l mai
capeți: rații, cartele, război!... Deodată, de undeva
de sus, peste el s-a rostogolit un huruit asurzitor și
un joc insuportabil de lumini. Vagon după vagon,
vagon după vagon. Apoi totul s-a terminat, s-a între-
rupt brusc.

După aceea Iura nu-și mai amintește nimic, în
afară de oameni. În afară de oamenii care veneau, se
sfătuiau, se aplecau asupra lui pentru a-l salva, a-l
readuce la viață. Ba chiar să-i spună povești, să-l
învesească, ca să nu simtă durerea. Primul care i-a
spus o poveste a fost un chirurg sever și tăcut, iar
povestea a fost stîngace și greoaie, întreruptă de cuvîn-
tele: Seringa... Novocaina... Scalpelul...

Medicii i-au spus mamei lui Iura: „Băiatul va trăi:
amputarea mîinilor și a piciorului stîng s-a realizat
cu succes! Amputarea s-a realizat cu succes! Aceste
cuvinte, directe și exacte din punct de vedere medical,
sună ca un teribil paradox.

Iura a ieșit din spital. Și iată că acum alți oameni,
ieri încă necunoscuți, au intrat în destinul lui. Aceștia
au fost învățătorii. „Băiatul trebuie să învețe într-o
școală obișnuită, cu copii sănătoși!“ afirmau ei.

Însă cum va ține el tocul și creionul? Cum va scrie dictări pe caiete? Cum va demonstra teoremele și va rezolva la tablă problemele de aritmetică? Despre aceasta s-au îngrijit tot oamenii: inginerii și savanții au construit pentru copil proteze speciale.

Dar cine va putea construi acel neînlocuibil „mecanism intern“, ce se numește caracter ferm, acel mecanism fără de care cele mai desăvârșite proteze se dovedesc inutile și fără viață? O disperare sumbră ce paraliza voința a pus stăpânire pe copil, lipsindu-l de toate aceste lucruri fără de care copilăria nu se poate concepe: râsul, curiozitatea, setea zglobie de joacă și prietenie. Și iarăși inimile oamenilor i-au venit în ajutor...

Tatăl, întors de pe front în urma unei răni grele, își învingea cu bărbăție înzecită propria-i suferință pentru a-și însufleți fiul, pentru a-i insufla acel optimism tămăduitor al sufletului, acea credință și năzuință arzătoare de a învinge, de a învinge cu orice chip grelele încercări.

Comsomolista Ania Kucimina din Moscova, care nu-l văzuse niciodată pe Iura, dar auzise întâmplător de el, i-a trimis o scrisoare la Kalinin: „Dragă Iura! În fragedă copilărie mi s-a întâmplat aceeași nenorocire ca și ție. Însă nu m-am descurajat! Am înfruntat toate cruzimile destinului și le-am învins; am terminat școala, iar apoi și universitatea. Și aceasta am făcut-o eu, o fată! Pe când tu ești bărbat! Învață neapărat

să scrii, și fă în așa fel ca să ai cel mai frumos scris din clasă. Da, chiar cel mai frumos. Ți se pare că este imposibil, nu-i așa? Nici alții n-ar crede. Tocmai de aceea învață. Neapărat! În general, obișnuiește-te să faci imposibilul posibil. În situația ta este absolut necesar. Învață acest lucru!”

Și Iura a început să învețe... Însă știința bărbăției s-a dovedit mai grea decît cele mai complicate legi ale fizicii și decît cele mai dificile probleme. Atunci lui Iura i-a venit în ajutor tot un om. L-a cunoscut pe stadionul din Kalinin...

Înainte Iura fusese un sportiv înfocat. Chiar cei mai rezistenți bocanci, în cel mai scurt timp, erau scoși din uz din cauza contactului continuu cu mingea grea de piele și cu cutiile de conserve goale, care înlocuiau mingea de fotbal cînd aceasta se spărgea. A sosit însă ziua cînd Iura nu mai era decît un suporter, un simplu spectator al întrecerilor sportive. Într-o zi, pe stadion, cuprins de un puternic elan sportiv, a exclamat: „Ah, de-aș mai juca măcar o dată!” Un ofițer ce stătea alături l-a privit fix pe băiat și, fără sentimentalisme și intonații compătimitoare în glas, bărbătește, i-a spus ferm și clar: „O să joci fotbal cît ți-o plăcea. Nu numai o dată! Și, în general, o să poți face sport. Îți dau cuvîntul meu!”

După sfatul lui, prietenii credincioși ai lui Iura, sportivii Combinatului „Proletarka”, băieți buni, care

și pînă acum îl ajutaseră, au început cu și mai multă râvnă să-l antreneze pe terenurile sportive.

Ofițerul, Iakov Efimovici Berlin, avea doar două fete, dar sute de copii, văzîndu-l, îi ieșeau în cale, ca unui părinte după o lungă despărțire. Și la sute de adulți li se adresa simplu, pe nume, deoarece cu mulți ani în urmă le-a pus la gît cravata roșie de pionier, i-a condus în primele excursii, i-a învățat să nu se bucure prea mult de primele succese și să nu se descurajeze la primele eșecuri. Iată o hîrtie roasă pe la îndoi-turi și îngălbenită de vreme: „Uniunea Tineretului Comunist din Rusia. Comitetul gubernial Orenburg. Adeverință. Dată tov. Berlin Iakov, prin care se atestă că este șeful detașamentului de pionieri din Orenburg, pendinte de comitetul gubernial U.T.C.R. Se certifică cele de mai sus prin semnături și ștampilă“. Pe urmă munca cu foștii vagabonzi, crearea primelor detașamente de pionieri în Krasnaia Presnia și construcția însoritei republici pionierești — tabăra „Artek“...

După terminarea institutului, Iakov Efimovici a devenit metodist de educație fizică. Dar se poate oare ca, îngrijindu-te de sănătatea unui copil, de mușchii și călirea lui sportivă, să uiți de inima lui, de caracterul lui, să nu te îngrijești de cunoștințele și concepția lui despre lume? Nu, educatorul răspunde de omul în devenire nu parțial, ci „întru totul“ — răspunde pentru viitorul lui și pentru ceea ce va reprezenta el în ziua de mîine. În această „zi de mîine“, sute de elevi ai

lui Iakov Efimovici au devenit eroi ai Războiului pentru Apărarea Patriei, eroi ai secțiilor din uzine și ai ogoarelor colhoznice.

Războiul l-a despărțit pentru prima dată pe Iakov Efimovici de tinerii săi discipoli: el a început să lucreze într-un mare spital militar ca metodist în cultura fizică terapeutică. Aici l-a întâlnit pe Alexei Petrovici Maresiev.

„Povestea unui om adevărat” devenise de mult una din cele mai dragi cărți ale lui Iura Fokin. Însă în această zi, pe stadionul din Kalinin, el s-a întâlnit cu un prieten, ieri încă necunoscut, care l-a cunoscut personal pe Alexei Maresiev, care îl va ajuta și pe el, pe Iura, (da, firește, îl va ajuta!) să devină un om adevărat!

Iakov Efimovici venise în orașul lui Iura numai pentru câteva zile, în delegație. Apoi a început să vină în orașul Kalinin fără nici o delegație — la porunca inimii și, în treacăt fie zis, pe cheltuială proprie. Venea adesea ca să antreneze voința băiatului, să dea viață protezelor lui. Îi scria lui Iura scrisori, când bune și duioase, când aspre și exigente. La rugămintea lui, Alexei Maresiev, Valentina Grizodubova și alți recunoscuți idoli ai inimilor băieților au început de asemenea o corespondență amicală cu Iura.

Iakov Efimovici și-a atins scopul: băiatul devenise activ și voios, nu mai observa aproape de loc protezele:

a fost ales conducătorul unei grupe de pionieri, iar apoi secretar al organizației de Comsomol din școală. Lucra în atelierele și grădina școlii, cânta la cor... Iura putea să facă sport și chiar să joace fotbal, să schieze și să patineze.

Dar profesia, vocația?... Ania Kucimina, după cum vă amintiți, l-a sfătuit pe Iura să învețe să scrie frumos — mai bine decât toți din clasă. Și el a învățat! Pentru alții acest lucru nu avea nici o valoare (mare lucru, scris frumos!), dar pentru Iura a fost o primă și foarte importantă victorie. Iakov Efimovici a hotărât să-l conducă pe băiat la alta și mai importantă. A aflat că Iura umbla cu pensule, vopsele și creioane colorate. Atunci l-a sfătuit: învață să desenezi! În situația lui Iura aceasta părea ceva absolut imposibil. Dar a devenit posibil! Ba încă cel mai iubit și dorit lucru. Dacă ați fi fost la expoziția de artă din orașul Kalinin, ați fi văzut acolo lucrările tânărului pictor Iura Fokin. Pictura l-a împrietenit pe Iura cu natura, cu toate culorile și miresmele vieții — viața din care a avut să-l smulgă cumplita lui nenorocire, și către care l-au întors oamenii.

Despre Iura Fokin și despre cum a devenit el pictor am publicat un articol într-un ziar. Și iarăși — scrieri, ecouri emoționante ale unor inimi bune, minunate.

„Oamenii trăiesc, muncesc, se odihnesc, visează, iubesc, și se întâmplă că peste cineva se abate o neno-

rociere. Ea cade pe capul omului și se pare că totul s-a sfârșit, totul e pierdut... Asta așa ar fi, însă lângă fiecare din noi trăiesc și muncesc oameni, oameni sovietici. Ei ne susțin, ne vin în ajutor, dar nu din milă, ci din dragoste, cu atenție și cu exigență”.

Aceste rînduri aparțin profesoarei Liudmila Nikolaevna Neverova de la Școala medie a sovhozului Budionnovski din Kazahstanul de Nord.

„Chiar și cei mai neastîmpărați s-au liniștit, scrie profesoara, cînd le-am citit despre Iura Fokin. Cît de impresionați au fost cînd au aflat cum și-a învins Iura infirmitatea și a devenit posesorul celui mai frumos scris din clasă, cum a învățat să deseneze!

„Iura este admirabil”. „Ce bine ar fi să-l cunoaștem și noi!” au început ei să exclame. Și trebuia să fi văzut entuziasmul lor de nedescris, cînd le-am propus să-i scrie lui Iura o scrisoare, ca el să afle despre cei treizeci și cinci de prieteni ai săi”.

Multe alte asemenea scrisori a primit redacția. Și ele redau cum nu se poate mai bine atmosfera vieții noastre — marea grijă pentru fericirea omului...

„Dragă Iura Fokin!

Noi, 35 de fete și băieți din clasa a V-a a Școlii medii din Budionnovski, te-am îndrăgit și te considerăm un erou asemenea lui Pavlik și Pașka, Oleg și Seriojka. Vrem atît de mult să fim la fel ca tine!

Scrie-ne, te rugăm, măcar o mică scrisoare, iar noi, ca și tine, vom începe să ne călim voința. Fii prietenul nostru, Iura Fokin!”

Aceasta o scriu pionierii din Kazahstan. Iuri Fokin a primit asemenea scrisori și de la școlarii din Moscova, Voronej și din alte orașe.

Iată răspunsul lui Iura adresat tuturor copiilor care i-au trimis scrisori:

„Dragi copii, iubiții mei prieteni!

Scrisorile voastre m-au bucurat nespus de mult. Citindu-le, mi-am amintit de mine când eram pionier. Aș vrea foarte mult să particip la adunările voastre, să fiu în rîndurile voastre, să cînt cu voi cîntece pionierești, să stau alături de voi în bancă, să mă joc și să fac sport.

Voi m-ați ales pionier de onoare și eu mă voi strădui să îndreptățesc încrederea voastră.

Cu toate forțele sufletului meu mă voi dărui în întregime mării noastre Patrii.

Cu salutări comsomoliste și pionierești.

Iuri Fokin”.

În clipele și zilele grele, oamenii se apropie unii de alții. Aceasta este legea vieții noastre! Și dacă fiecare va păzi cu sfințenie această lege, zilele și clipele grele vor fi întotdeauna numai zile și clipe, pur și simplu...

EXISTĂ OARE „INUMANI“? Odată, pe cînd vorbeam la clubul unei uzine despre chirurgul Belkania, pe care de-acum îl cunoaștem, am primit acest bilețel: „Profesia de medic este umană prin esența ei. Însă cum să-ți manifesti umanismul și omenia, dacă profesia ta este foarte departe de lupta pentru sănătatea sau pentru sufletul omului?... Atunci, cum rămîne?“

Dar există oare pe lume profesii inumane? Iată, de pildă... De altfel, din nou îmi deschid blocnotul de scriitor și fie ca din paginile lui să vorbească iarăși faptele, întîmplările reale, întîlnirile cu oamenii. Vă voi povesti despre faptele nobile ale unor oameni de cele mai modeste și neeroice profesii și vă veți convinge încă o dată că în viață este întotdeauna loc pentru manifestarea afecțiunii, atenției și grijii pentru oameni. Voi relata, de exemplu, două întîmplări din viața așa-numiților lucrători de poștă. Iată prima întîmplare petrecută într-un orașel îndepărtat din taigă, la care eu însumi, prin forța împrejurărilor, am fost martor.

...Seara, din avion, orașelul arăta ca un punct luminos, un far ce clipea pierdut în taigaua uriașă și nesfîrșită.

Dar geologului, abia ieșit din pădure, micuța așezare i se părea ca un mare oraș, o mare capitală: în trei luni, ochii i se dezobișnuiseră de luminile străluci-

toare, iar picioarele uitaseră de asfalt și pavaj. Se obișnuise să meargă pe cărări, și strada i se părea acum nespus de largă. Trecu fără rost strada dintr-o parte în alta, ca să-i măsoare lățimea. Așa, doar pentru că îi făcea plăcere. În general, toate îi plăceau în această localitate, pentru că aici, exact peste o jumătate de oră, va auzi glasul soției. Nu, nu o va vedea, ci doar îi va auzi glasul...

Se opri lângă o casă și citi cuvintele de deasupra ușii. I se păru că citește cuvintele unei telegrame mult așteptate, scrisă cu litere albe, ușor fosforescente, pe o tăbliță albastră de sticlă: „Poșta, telegraf, telefon, radio“. La acea oră târzie, micile ferestruici semicirculare de la ghișee erau de mult baricadate cu tăblițe de carton, cu inscripția categorică „Închis“. Dar telegraful și punctul de convorbiri, ca întotdeauna, stăteau de veghe.

Peste masa cu picături de clei uscat și pete de cerneală, unde ziua se scriseseră scrisori, se lipiseră plicuri și banderole, acum stăteau aplecați oameni așteptînd apelul telefonistei. Nu vorbeau unul cu altul, pentru că tot timpul ascultau încordați, temîndu-se să nu piardă clipa cînd reînvie, foșnește și răsuflă microfonul și cu glasul telefonistei numește numărul cabinei și numele orașului îndepărtat, care va suna pentru ei ca numele unui om drag ce trăiește acolo. Și ei se aruncau în cabina cu geam ca să spună ceva foarte important, pentru că în puținele minute rezer-

vate pentru convorbiri interurbane trebuie vorbit numai despre lucrurile cele mai importante... Fiecare repetase în [mintă de zeci de ori, învățase pe de rost tot ce va spune, fără să ghicească că cele învățate, de emoție, vor fi uitate și în locul lor vor răsună cu totul alte cuvinte și întrebări, fără legătură, care poate vor transmite mult mai exact tot ce trebuia comunicat, tot ce trebuia exprimat.

De altfel, în cabine nu se năpusteau toți, ci numai unii fericiți. Uneori, suflând în microfon, oftând parcă cu compasiune, telefonista, în loc să numească numărul cabinei și numele orașului, chema la ghișeu pe cei ce așteptau. Aceasta însemna că undeva, departe-depart, peste nouă mări și nouă țări, telefonul sună în zadar, lansând semnale lungi, însemna că acolo nimeni nu ridică receptorul, că omul drag, care aici se numea „abonatul“, nu așteaptă...

Însă geologul știa că semnalul lui era așteptat cu nerăbdare. Chiar azi, chiar acum... Așezându-se la masă, la fel ca toți ceilalți, începu să-și redacteze mintal textul convorbirii, ceea ce mai făcuse de nenumărate ori.

Apoi privirea i se opri la telefonista ce stătea după peretele de sticlă. Această fată slăbuță făcea totul cu un aer atît de preocupat și matur, încît nu era greu să ghicești că nu trecuse mult de cînd mai era încă elevă. Scriind chitanțele, se apleca mult deasupra mesei, alegea cu mare grijă literele (ceea ce

se observa de la distanță) și chiar scotea vârful limbii, la fel cum își scria în clasă compunerile la literatură și tezele la matematică.

Totuși geologul, ca și toți ce așteptau să fie strigați, o adora pe această fată: ea putea să scurteze distanțele, să pună capăt despărțirilor, să unească inimile omenеști... Geologul și-a amintit, nu se știe de ce, de altă fată, cu o înfățișare tot așa de simplă, aceea care cu doi ani în urmă, în timpul unei complicate operații pe care el a îndurat-o o oră și jumătate, i se păruse o zeiță în halat și bonetă albă: nu vedea mâinile chirurgului care l-au salvat, însă vedea ochii ei, ce-l ajutau să rabde durerea și să uite de suferințe. Odată, pe cînd era în convalescență, i s-a părut chiar straniu auzind pe coridor cum zeița lui albă ca zăpada vorbește la telefon despre o întîlnire, cum face toate fetele din lume, și se intimidază, și roșește, și nu-și găsește cuvintele; unde dispăruse oare forța magică ce l-a salvat de la chinuri?!

Se vede că nici tînăra telefonistă nu-și dădea seama de măreția ei. Din timiditate, ea nu zîmbea, sau poate pur și simplu încă nu știa că și la lucru se poate zîmbi. Deodată, cu același glas serios și preocupat a rostit numele geologului. El s-a năpustit spre cabine, însă în nici una din ele nu s-a aprins lumina, cum se întîmpla de fiecare dată cînd pe fir era alt oraș. Abia atunci a înțeles (da, n-auzise bine, dar a înțeles) că telefonista îl invita la ghișeu.

— Abonatul dumneavoastră nu răspunde, a spus ea.

— Nu se poate!... a contrazis-o el. Azi e ziua mea de naștere și noi ne-am înțeles...

Pomenirea zilei de naștere acționează întotdeauna asupra copiilor ca un semn de sărbătoare. Ei dau acestei zile o mare importanță, pentru că ea înseamnă, la vârsta lor, numai bucurie. Telefonista, hotărînd cu tărie că o asemenea sărbătoare nu poate fi întunecată, cheamă numaidecît la telefon pe „telefonista șefă“, căreia îi spuse:

— Aici e un tovarăș care azi își serbează ziua de naștere. Nu se poate să nu-i răspundă.

Dar „șefa“, probabil, nu considera ziua de naștere o zi mare.

— Cum adică „și ce-i cu asta?“ se miră telefonista în aparat. Controlați, vă rog... Trebuie să răspundă cineva acolo!

— Trebuie să mă felicitе soția, încep să-i sufle în șoaptă geologul. Ne-am înțeles că va aștepta la ora asta... Am străbătut mulți kilometri! Ne-am înțeles...

Telefonista repetă cu conștiinciozitate la microfon cuvintele lui. Apoi depărtă puțin receptorul de ureche, pentru că „șefa“ îi răspundea asurzitor de tare, așa de tare că și geologul auzea totul, receptorul urla, se îneca: „Dacă îți vei pierde vremea așa cu fiecare, niciodată nu vei învăța să lucrezi!“

Dar fata nu voia să învețe să lucreze așa cum o sfătuia receptorul telefonului. Îi spuse geologului:

— Așteptați, vă rog, o clipă...

Și din nou a început să verifice ceva. Iar el se propti de geam și pe neașteptate își aminti de cuvintele unui prieten, spuse nici în glumă, nici în serios: „Nu e bine să-ți lași soția tânără singură. Iubirea nu trebuie pusă la încercare, mai ales la încercarea timpului, ea nu rezistă acestor încercări. Poate numai în romane și filme...”

Adevărat, poate rău a făcut c-a plecat? Iată, vezi, ea a uitat și de ziua lui de naștere! Și spunea că va aștepta această zi, c-o va petrece sărbătorește, însă acasă, singură, iar pe masă vor fi două tacîmuri: unul pentru el. Vorbe, vorbe frumoase! Doar știa că lui nu-i este ușor să ajungă pînă la poștă, că trebuie să străbată mulți kilometri prin pădure, prin taiga. Da, s-a făcut tîrziu, în curînd va fi miezul nopții, iar ea nu este acasă...

Atunci el auzi iarăși vocea telefonistei:

— Dar eu v-am mai văzut... De multe ori!

El tresări, privi la fata slăbuță și se gîndi că ea trebuie să aibă un frățior mai mic și la fel îl consolează cînd se-ntristează sau vrea să plîngă.

— Adevărat... continuă telefonista. Dumneavoastră primiți de obicei la ghișeul vecin scrisori la post-restant.

Nu, ea nu-l consola: într-adevăr, primea scrisori post-restant la ghișeul vecin. Însă niciodată înaintea ei nu observase această fată, care stătea atît de aproape, chiar alături.

— N-am mai trecut de mult după scrisori, spuse el. Am fost plecați foarte departe, în taiga.

— N-ați mai trecut de mult?! exclamă ea, înseminându-se dintr-o dată. Ca o fetiță mică sări de pe scaun, căută niște chei și alergă la ghișeul vecin.

Acolo, în mare grabă, atentă în același timp la orice țîrîit, să n-o cheme cumva receptorul lăsat pe masă, descuie un dulăpior și scoase o cutie lungă în care se aflau scrisori, așezate ca fișele într-un fișier de bibliotecă. Se apucă să le aleagă repede-repede, uitîndu-se pe talonul de convorbire, unde era scris numele geologului.

— Este! Este!... exclamă ea triumfătoare. Deși nu strigase în microfon, toți cei ce așteptau încordați convorbirile tresăriră și se întoarseră spre ea.

Ea întinse geologului o telegramă. Acesta o desfăcu și o citi: „Urgent plec deplasare Berezniki te felicit de ziua de naștere te sărut te iubesc“.

Soția era tot geolog și pleca adesea de acasă. Cum de nu s-a gîndit? Iar această fetiță, despărțită de el prin geam, neștiind nimic, a ghicit singură totul... El se aplecă spre ghișeu, vrînd să-i mulțumească. Dar ea era de acum departe.

— Krasnoiarsk! Ivanov! Cabina a treia! anunță microfonul. Krasnoiarsk — a treia!

Și un fericit se repezi spre cabină.

Aruncîndu-și privirea spre geolog, telefonista dădu din umeri, vrînd parcă să spună: „Ce vedeți deosebit în asta? Pentru ce să-mi mulțumiți?”

Se spune că fericiții nu observă nimic în calea lor. Dar el, mergînd pe stradă, observa pentru întâia oară că ea se numește Kreșciatik, iar altă stradă, destul de îngustă și nearătoasă, se numea Bulevardul Nevski... Leningrădenii, kievlenii și moscoviții, care veniseră aici trimiși de Comsomol, au adus cu ei și denumirea străzilor, bulevardelor și piețelor dragi. Da, el observa totul pe drum, pentru că era recunoscător acestui mic orășel, care privit de sus părea doar un far care nu clipește. Era recunoscător pentru că în orășel locuiesc oameni ca această telefonistă, care nu demult fusese școlăriță...

Într-adevăr, ce făcuse ea așa deosebit? Pur și simplu a redat unui om liniștea și bucuria, i-a spulberat îndoiala. Asta-i tot.

Acum cea de a doua întîmplare.

...S-a petrecut demult, cînd Katia abia aflase marea și simpla taină a literelor și de aceea citea tot ce-i cădea sub ochi: titluri de ziare, afișe pe străzi, adrese pe plicurile poștale. Ea scotea acum toată corespondența din cutia veche, cu vopseaua decolorată, cu trei găurele rotunde. De îndată ce

Katia observa ceva alb în cutie, repede, ca nimeni din vecini să nu i-o ia înainte, alerga după cheița mică ce atârna la bucătărie, săltîndu-se cu greu în vîrfurile picioarelor ajungea pînă la cutie, apoi silabisind singură adresele scrisorilor sau ale ziarelor, le ducea cu un aer plin de importanță destinatarilor din camerele marelui apartament comun.

Odată Katia a scos o scrisoare, pe care poștașul din neatenție o pusese în cutia lor: avea adresa apartamentului vecin. Katia a dus scrisoarea... Vecina, fără s-o desfacă, a strîns-o îndelung la piept și, nu se știe de ce, a început chiar să plîngă. Apoi, amintindu-și parcă de ceva important, a căutat în bufet un măr zbîrcit, l-a șters cu prosopul și l-a întins Katiei. Din acea zi de demult, Katia a înțeles că scrisorile aduc oamenilor bucurie.

Înainte, Katia își făcea multe planuri. Voia să fie doctor și fără încetare își opera toate păpușile și ursulețul lăptos de pluș. Mai tîrziu, ca să nu rămînă în urma băieților, trasa prin cameră „ruta unui zbor îndepărtat“.

Dar în ziua aceea s-a hotărît cu tărie să devină poștaș. E drept, visul acesta n-a urmărit-o pe Katia mult timp, pentru că apoi a pasionat-o teatrul, cîțiva ani la rînd a delirat după geologie și, în sfîrșit, s-a întors definitiv la medicină.

Însă după terminarea școlii, Katia n-a reușit la Institutul de medicină.

Și iată că odată, trecînd pe lîngă poșta centrală, a văzut un anunț care, nu se știe de ce, era pus într-un cadru negru, îndoliat:

„Urgent angajăm poștași“.

— Poștărită? Da, e o aterizare forțată! a chicotit respingător vecinul la bucătărie, turnîndu-și cu mîgălă de farmacist cafeaua printr-o strecurătoare într-o ceșcuță albăstrie.

— Mai bine te-ai angaja secretară. Sau, de pildă, să vinzi bilete de teatru. Aici e totuși prea mult de alergat.

Vecinul era un bătrîn celibatar. Duminicile își făcea manechiura, umbla pe stradă în niște ghete negre și vorbea foarte mult despre sănătatea sa. Dacă ar fi fost nevoie să definească noțiunea de „celibatar bătrîn“, Katia ar fi scris: „Este omul care se gîndește numai la sine“. Iar cînd odată, la școală, învățătoarea le-a dat pentru acasă o compunere cu titlul „Pe cine iubești și pe cine nu iubești“, la ultima întrebare Katia a răspuns cu totul neașteptat: „Nu iubesc pe celibatarii bătrîni“.

În ziua în care Katia „a intrat în funcțiune“, după cum s-a exprimat șeful biroului de distribuie, ziarele de seară au sosit tîrziu. Șeful biroului era un bărbat ofilit, moale, de o vîrstă nedefinită. Leneș, și-a ridicat capul de deasupra unor reviste, spunînd:

— Nu-i nimic, le ducem mîine dimineață. Ziarele nu sînt pîine...

Katia își aruncă privirea la legăturile grele de ziare și deodată și-a amintit cum toți, în locuința lor, seara a leargă de câteva ori în antreu să verifice cutia de scrisori.

— Dar dacă, totuși, le distribuim astăzi? Doar oamenii așteaptă, a spus ea timid.

Șeful a surîs.

— Dar noi, ce, nu sîntem oameni?

Trei poștărițe, femei cu familie, care se grăbeau acasă, s-au făcut că n-au auzit-o pe Katia. Celelalte au început să ezite.

— Cum să nu, ne ducem de câteva ori, ne încărcăm mai greu și deservim toate străzile, a propus Katia cu mai multă convingere.

Curînd Katia a aflat că poșta aduce oamenilor nu numai bucurie.

La una din locuințe veneau adesea scrisori recomandate. Adresa pe plic era întotdeauna scrisă cu același scris mărunt și caligrafic. Acest scris, nu se știe de ce, nu-i plăcea Katiei: i se părea că aceste litere egale parcă n-ar fi vii. De primirea scrisorilor semna întotdeauna o femeie în vîrstă! Privea fiecare scrisoare astfel de parcă se gîndea: s-o ia sau mai bine s-o dea înapoi?

Într-o zi, femeia începu să plîngă. Katia îi atinse umărul:

— Lăsați! Lăsați, Ekaterina Dmitrovna. Și vrînd s-o consoleze cumva, adăugă veselă: Și pe mine tot Katia mă cheamă...

Femeia își șterse lacrimile cu mîneca și o privi mirată pe Katia:

— De unde știi dumneata numele meu?

— Uite așa, foarte simplu. Este scris pe plic.

Femeia zîmbi cu greu:

— Da, adevărat.

Avea nevoie să-și împărtășească gîndurile cuiva, dar nimeni, în afară de Katia, nu era alături. Începu să povestească încetișor.

— Le primesc de la fiul meu. Lucrează la șaptezeci de kilometri de oraș și iată, se împlinesc trei ani de cînd nu poate să vină pe-aici... Oare n-o fi avînd timp? Dar scrisorile? Parcă sînt dări de seamă: „Ce mai faci? Fii sănătoasă și fericită!” Fericită... Și numai recomandate trimite, poate pentru chitanțe, ca să le păstreze pentru orice eventualitate, să poată spune: mă îngrijesc de mama! Dar de ce? Tot... nu va fi cazul să le prezinte. Îl am numai pe el...

Privind adresa de pe dosul plicului, femeia adăugă:

— Așadar dumneata știi și numele lui? Da, da. Vitea... Viktor Pavlovici...

Și deodată, ca și cum s-ar fi speriat, spuse repede:

— Nu, nu, să nu-ți închipui cine știe ce! În general, nu-i rău. E bun, cumsecade. Dar poate n-are timp.

Spunînd acestea acoperi stîngaci denumirea întreprinderii unde lucra fiul ei (adresa expeditorului indica „S.M.U.-34”). Da, mama rămînea tot mamă.

Katia s-a gîndit că Viktor Pavlovici înadins dă mamei sale adresa de la serviciu, să ştie cei de acolo că el scrie mamei sale, că este atent şi grijuliu.

În aceeaşi seară, Katia a trimis o scrisoare lui Viktor Pavlovici: „Dumneavoastră nu mă cunoaşteţi. Eu sînt un simplu poştaş. Şi duc scrisori mamei dumneavoastră. Doreşte atît de mult să vă vadă (nu scrisori, ci pe dumneavoastră în persoană), însă dumneavoastră nu veniţi de loc. Ei, ce vă costă: vizitaţi-o! Vă rog! Foarte mult, vă rog: veniţi!”

Viktor Pavlovici a trimis la poştă o scrisoare recomandată, cu un scris nervos şi de aceea nu la fel de caligrafic. El scria indignat că poştaşul pe nume Katia („numele de familie n-a cutezat să-l indice”) i-a încălcat drepturile cetăţeneşti, a încălcat secretul corespondenţei şi „merită sancţiune administrativă”. Şeful poştei a chemat-o pe Katia. Şeful era colonel în rezervă. El era obişnuit să comande tanchişti, însă se pare, pentru întâia oară, a nimerit într-o astfel de „unitate de luptă” al cărei personal era aproape în întregime constituit din femei.

— Am văzut în viaţa mea multe unităţi de luptă, spunea el, însă una ca aceasta încă n-am întîlnit!

„Şeful” era iubit şi respectat. Primul lucru pe care l-a făcut, venind la pošta centrală, a fost mutarea sa dintr-o cămăruţă mică, pe care toţi o numeau respectuos „cabinet”, direct în sala uriaşă unde fetele

de după ghișeele de sticlă primeau telegrame, legau banderole, plăteau mandatele poștale.

„Șeful“ le venea mereu în ajutor: calcula sumele la abac și chiar tria pachetele groase de scrisori venite la post-restant.

— Oamenii nu trebuie să aștepte, spunea „șeful“. Nu pentru asta le este dat timpul liber, ca să stea la rînd!

Cu Katia, „șeful“ a discutat tot acolo, în sala mare, ceva mai liniștită, în timpul amiezii, cînd întreg orașul era la lucru. Nu s-a apucat să întrebe dacă-i place Katiei noua ei muncă, ci i-a spus direct și sigur:

— Munca noastră e așa și așa... Este o muncă nobilă, după mine! Eu cum aud dimineața foșnet în cutia poștală (au adus ziarele!) știu că a început o nouă zi. Iar ziua o termin cu ziarul de seară. Voi doar aduceți oamenilor cele mai proaspete noutăți, cele mai importante știri... Dar scrisorile? Da-a, sînteți întotdeauna așteptați de oameni, voi sînteți întotdeauna bineveniți!

— Și mie îmi place la fel... s-a învoit Katia, abia rostind cuvintele.

— Văd. Știu! Știu de asemenea cum ați dus voi în fiecare seară ziarele pentru alți poștași. Numai că, uite, se plîng de dumneata.

Katia a tresărit de surpriză:

— Cine se plînge?

„Şeful“ i-a întins scrisoarea în care Viktor Pavlovici cerea ca poştaşul să primească o „sancţiune administrativă“. Katia a citit pe îndelete scrisoarea. „Şeful“ o urmărea încruntat şi atent.

— De ce te amesteci dumneata în viaţa altora? a întrebat el.

Katia a izbucnit:

— Atunci treceţi-mă într-o altă muncă! Eu nu pot doar aşa... mecanic: primiţi, semnaţi-vă şi punct! Eu nu pot... Iată, acolo, în apartamentul cinci, locuieşte un tânăr, student. Deseori miroase a băutură, iar din apartament răsună o muzică de pur şi simplu mă mir cum suportă aceasta vecinii. Tot timpul primeşte avize de bani din nordul transpolar: părinţii muncesc şi va să zică îi trimit bani, nu se zgîresc, iar el petrece. Eu nu mai vreau să-i duc aceste avize! Faceţi ce poftiţi, dar şi lor, acolo în regiunea transpolară, am să le scriu să nu-i mai trimită bani. Să trăiască din bursă. Când voi intra la institut, eu nu voi lua nici un ban de la părinţi. Nu voi lua! Pe cuvînt de onoare! Mai bine treceţi-mă într-o altă muncă!

— Am să te şi trec! a spus „şeful“. Iată, te iau şi te fac şef la biroul de distribuire! Doar ai şcoală medie, aşa că opinteşte-te puţin şi descurcă-te.

— Eu? Şef?

El n-a răspuns nimic. Şi Katia nici n-a înţeles: a glumit sau a spus în serios.

În aceeași seară, la bucătărie, bătrînul celibatar, turnîndu-și cafeaua prin strecurătoare, cu migală de farmacist, se informă:

— Ei, cum, n-ai obosit să tot duci geanta, poștărițo? Nu-i nimic, fiecare muncă-i onorabilă! Deși, cum se spune, „nici povești nu vor spune, nici cîntece nu vor cînta despre dumneata“. De asta să fii sigură!

Katia tare ar fi vrut să povestească cuiva despre discuția sa cu „șeful“.

Dar ea nu i-a spus nimic bătrînului celibatar.

Nu, firește, el nu poate aprecia munca poștașului, pentru că el nimănui nu scria și de la nimeni pe lume nu aștepta scrisori.

**SPUNE, CUM
TE PORȚI CU
MAMA TA...**

Cred că cititorii își pot pune întrebarea, de ce în această cărticică am atins de cîteva ori tema relației dintre fiii adulți și mamele lor, care i-au născut și le-au dat tot ce-au putut: grija, iubirea lor, cele mai bune speranțe ale lor.

Aceasta din cauză că pe această temă am primit poate cel mai mare număr de scrisori de la cititori. Dar iată cum a fost... Cu cîțiva ani în urmă am publicat în revista „Iunost“ și am citit la radio o scrisoare deschisă către un fost prieten. Îi scriam:

„Probabil, ești foarte mirat că după întoarcerea noastră de pe Volga ți-am uitat parcă adresa și te-

telefonul. „Uite — zici tu — nerecunoștința omenească: a locuit în casa mea, a dormit în patul meu, a mâncat la masa mea, mama s-a îngrijit de el, ghicindu-i orice dorință, dar s-a întors în Moscova și deodată s-a evaporat, a dispărut... Nici un cuvînt de mulțumire!“ Dacă gîndești astfel n-ai dreptate. Eu am scris pînă acum mamei tale trei scrisori!

Eu m-am înclinat în semn de omagiu mîinilor ei, cînd gingașe și mîngîietoare (îți amintești cum îmi doftoricea spatele ars de soare?), cînd îndemînatice și repezi (îți amintești cum bătea ea spuma în albie, cum plivea răzoarele din spatele casei?). M-am înclinat și glasului ei, aci liniștit, cînd se temea să ne trezească sau să tulbure jocul de șah, aci sonor, binevoitor („Masa e servită!“). Ochilor ei, așa de buni, ce ascund cu iscusință neliniștea sufletească și tristețea. M-am înclinat inimii care iubește întreaga lume, pentru că tu, singurul ei fiu, trăiești în această lume.

Da, i-am trimis mamei tale trei scrisori! I-am scris și din partea mea, și din partea ta... Căci tu însuși se pare că aproape niciodată nu-i scrii. Într-o casetă, ca pe cea mai mare bijuterie, Anna Filippovna păstrează singura ta scrisoare dintr-un an întreg: „Am uitat acasă o carte de la bibliotecă. Se numește «Forsythe Saga». Mi se pare că se află în sertarul de sus din partea stîngă. Trimite-mi-o cît mai repede. Numai să nu-i pierzi vreo filă, cartea este veche și se poate destrăma ușor“. Atîta tot. Îți amintești, justificînd-

du-te, ai spus că nu poți și nu-ți place să scrii scrisori? Însă aproape în fiecare zi atacai pe Marina cu mesaje. Ea, probabil, nici nu reușea să le citească. Înseamnă că totuși poți?...

Să fi spus barem mai exact: „Nu-mi place să scriu mamei“. De fapt, nu numai să scrii, dar nici să discuți cu ea nu-ți prea place. Îmi amintesc, mă ardeau frazele tale leneșe, parcă aruncate în spațiu. „Eh, dac-ar fi acum o masă fermecată. Și plină de bucate!“ „Miezul nopții se apropie... Și patul de s-ar pregăti de la sine!“ Iar patul se pregătea „de la sine“, și „de la sine“ se așternea și masa. Nu-ți trebuiau mese fermecate și covoare zburătoare: toate acestea ți le înlocuia femeia mică, uscățivă, care poseda atît de iscusit vraja grijii materne.

Cînd ți-ai terminat aspirantura, mama ta a venit la Moscova, îți amintești? Era tocmai ajunul Anului nou. Toți stăteau la masă, iar ea, punînd masa și pregătind totul sărbătorește, stătea la bucătărie. Numai în momentul cel mai solemn, la orele douăsprezece, tu ai chemat-o binevoitor în cameră. Te simțeai stingherit alături de ea. Înainte de a o chema, ne-ai tot prevenit: „Toată viața a trăit la țară, înțelegeți...“ și priveai vinovat la Marina.

Însă tu n-o cunoșteai pe Marina noastră!

Acum nu poți înțelege de loc de ce Marina a încetat să se mai întâlnească cu tine, de ce n-a mai răspuns la scrisorile tale. De cîte ori ne-am bătut noi capul

cu această problemă, pe cînd ne plimbam prin pădure! De cîte ori, noaptea, stînd în pat, ne șopteam, străduindu-ne să înțelegem extravaganța Marinei! Dar nu de mult, chiar acum cîteva zile, ea mi-a povestit totul.

Îți amintești, atunci, după Anul nou se pare, după vreo trei zile, mama ta a avut un greu atac de cord (cred că s-a surmenat, pregătind sărbătoarea noastră de revelion). În acea zi, trebuia să te duci cu Marina la concertul lui Ghilels. Marina, așteptîndu-te în coridor, a auzit cum din mers i-ai strigat mamei: „Dacă-ți va fi foarte rău, bate în perete la vecin. El este acasă!” Marina n-a înțeles nimic. Doar mai tîrziu, la Conservator, tu i-ai explicat totul. Și chiar în seara aceea, fără să știi, ai pierdut-o pentru totdeauna. Tu te-ai amuzat de forța și ușurința cu care lovea claviatura Ghilels, iar ea auzea alte lovituri, slabe și lip-site de ajutor... I se părea, că iată, acum, chiar în acest minut, bate în perete mama ta, iar vecinul a adormit și nu aude.

Vreau să-ți mai spun că în zadar te jenezi cu mama ta. De cîte ori, în acea vară, n-am discutat cu ea ore întregi! Și dacă ai ști cît de bine, cît de subtil simte și înțelege ea totul! De fiecare dată te lăuda, chiar pentru ceea ce nu ai: pentru iubirea filială, pentru grija și mîngîierea de fiu. Acesta-i visul ei, poate cel mai mare și ultim vis în viață. Ți-ar fi atît de ușor să transpui acest vis în viață! De ce oare nu vrei? De ce?

De fiecare dată cînd vorbeam despre aceasta, tu glumeai. Iar glumele tale erau stupide ca toate glumele nelalocul lor.

Anna Filippovna era mereu îngrijorată de sănătatea ta zdruncinată, de nervii tăi. Eu știu de ce tocmai de nervi: se temea că vei izbucni, îi vei spune grosolăunii, impertinențe în prezența mea, de aceea te justifica dinainte, te scuza dinainte. Ea nu știa că în primăvară participaserăm împreună la spartachiadă, că amîndoi trecuserăm examenul medical și că în prezența mea medicul, bătîndu-te pe umăr, spusese: „De-ar avea fiul meu o sănătate ca a dumitale!”

De fapt, în zadar se neliniștea mama ta: în timpul întregii veri niciodată nu ți-ai ieșit din fire, n-ai spus niciodată grosolăunii, și considerai aceasta drept o mare ispravă, cînd te dezvinovățeai, răspunzînd la reproșurile mele. N-ai țipat la mama, dar nici la alți oameni, cu totul necunoscuți, nu țipi. Aceștia, totuși, nu te numesc pentru asta fiul lor!

Poate că încă de acolo, de la Varenți, trebuia să te atac cu mai multă hotărîre, să discutăm mai aprins, să-ți argumentez. Dar, înțelegi, sînt lucruri despre care nu se poate vorbi tare. Sînt lucruri care se demonstrează greu, pentru că ele sînt clare pentru oricine are o inimă de om. E greu să explici unui om de ce nu trebuie să strice pereții casei ce-l apără de vreme rea, de ce nu trebuie să dea foc cîmpului care-i dă pîinea, de ce nu trebuie să ucidă o inimă, în afară de care nu

va găsi alta mai dreaptă și mai devotată nicăieri pe lume.

Da, toată vara ai fost ospitalier și atent. Dar ce schimbă aceasta? Pot eu aprecia omul numai pentru faptul că el se poartă bine cu mine? N-ar fi aceasta, oare, din partea mea cea mai respingătoare manifestare a egoismului?

După cîte știu, ți-am explicat cauzele răcelii mele față de tine. Se poate ca scrisoarea mea să aibă sau nu vreun ecou în sufletul tău. Însă, în orice caz, ca și înainte, eu voi scrie cu regularitate mamei tale.

Îți doresc tot ce-ți dorește Anna Filippovna. Mai mult să-ți doresc nu-i posibil. Ciudat, deși sînt supărat pe tine, doresc totuși să ți se împlinească toate visurile pentru că aceasta o bucură atît de mult pe buna și scumpa femeie.

Și nu uita, fostul meu prieten, că din vremuri străvechi oamenii își numesc Patria *mamă*...”

Am citit la radio și scrisoarea unei bătrîne dintr-o mică gară de lîngă Moscova, semnată cu acel cuvînt scurt și grandios „MAMA”. „Cît de dureros îi vine mamei ce și-a crescut copilul, ca spre sfîrșitul vieții să nu se bucure din partea lui de nici o atenție, mîngîiere, vorbă bună, respect, scria bătrîna femeie. Oare nu le merită toate acestea o mamă?...“

Nu este ușor să vorbești de rău pe propriul fiu. Mamele nu pot să nu-și apere copiii, chiar cînd aceștia sînt vinovați, cînd sînt nedrepti. Și este greu de

învinuit o inimă de mamă de dragostea ei oarbă și mare. Iar dacă o femeie singuratică a scris această scrisoare, înseamnă că rana ei era foarte adâncă și, prin urmare, tot așa de mare era și vina omului, al cărui nume, această femeie (mamă!) nu l-a spus totuși... Pe el, ajuns inginer, l-au învățat și educat în școală și institut, însă el și-a însușit numai legile și formulele chimice. Dar ce e mai important — știința de a fi om! — n-a dobândit-o.

Ca răspuns la „Scrisoarea mea către un fost prieten” și la emisiunea de la radio, au început să sosească scrisori din Moscova, și nu numai din Moscova, ci din toate colțurile țării. Oamenii mă chemau la telefon, veneau la mine acasă și cu povestirile lor, uneori foarte amare, continuau parcă discuția începută.

La începutul cărții am povestit despre inginerul Viktor L. și despre moartea mamei lui. Jalea lui Viktor a fost nemărginită. Oare putea el să prevadă ceea ce s-a întâmplat? Poate că niciodată nu-l va ierta pe Viktor propria lui conștiință... Aici nu mai e nimic de îndreptat. Însă am povestit despre acest caz pentru ca el să servească drept lecție, să răsunе ca un avertisment pentru toți aceia care nu pot să păzească inima de mamă, nu înțeleg neliniștile, durerile și grijile materne, chiar dacă acestea sînt uneori excesive, și de asemenea pentru acei lipsiți de simțul măsurii, care nu înțeleg să ia în considerație vârsta „copilului” ajuns de mult adult. Ce să-i faci: pentru mamă fiul

întotdeauna va fi numai fiu, iar fiica — numai fiică. Lucrul acesta trebuie înțeles și luat în seamă.

Cu toate acestea, discuția despre datoria filială mi-a adus cu mult mai multă bucurie decît amărăciune. Scrisorile și discuțiile, cu prietenii mei, cititori și ascultători, au demonstrat incontestabil că majoritatea fiilor și fiicelor noastre poartă în inimă sentimentul nobil al datoriei față de mamele lor.

Iată scrisoarea primită de la Tonea Nazarova: «Noi sîntem trei la mama: eu și doi frați. Tata a murit în război. Mama ne-a crescut singură în anii grei de război, uneori refuzîndu-și literalmente totul. Oare se poate uita asta? În fiecare an, în ziua de naștere a mamei, frații vin neapărat la Moscova (unul lucrează la Leningrad, iar celălalt la Iaroslav).

Cu mult înainte de ziua de naștere a mamei începem să ne sfătuim unul cu altul prin scrisori ce să-i dăruim, cu ce s-o bucurăm. Aceasta deși știm foarte bine că ei nu-i trebuie nimic de la noi, că numai sosirea fiilor va fi pentru ea cel mai mare cadou și cea mai mare bucurie. Îmi amintesc, cînd eram încă mică și noi (aceasta era chiar în anii războiului) trăiam foarte greu, mama se îmbrăca prost și eu visam întotdeauna că atunci cînd voi crește voi îmbrăca-o pe mama cu tot ce este mai bun, îi voi cumpăra cele mai interesante cărți și bilete la cele mai bune concerte (mamei noastre îi plac cărțile și muzica). Acum, de îndată ce aflu că într-o revistă a apărut ceva interesant despre care toți

discută și vorbesc, eu fac în fel și chip să obțin revista pentru mama. Chiar eu îi citesc seara cu voce tare (ea stă prost cu ochii), iar pentru bilete la concert uneori stau cu orele la rînd pentru a face mamei o bucurie.

Mama este în vîrstă și consideră că nu mai are rost să se îmbrace după modă. Noi toți însă avem grijă ca ea să fie bine îmbrăcată. În asta nu este vreun merit al nostru — pur și simplu mi se pare că nici nu poate fi altfel. Primul lucru pe care îl fac frații mei Mișa și Nikolai, cînd sosesc, este să verifice cum o îngrijesc eu pe mama... și întotdeauna mă ceartă, spun că nu sînt suficient de atentă, deși eu fac tot ce pot. Dorința noastră fierbinte este ca scumpa noastră măicuță să trăiască cît de mult! Să fie totdeauna sănătoasă...!»

Iată și un fragment din scrisoarea trimisă de Nella Melnicenko din Moscova: «Am auzit cum la o conferință de presă prima cosmonaută din lume, Valentina Tereșkova, a spus că pentru ea cel mai drag om pe lume este mama. Din acel moment am început s-o respect și mai mult pe Valia noastră! Adevărat, mai drag și mai scump decît mama nu poate fi nimeni pe lume! Cînd mama mea se îmbolnăvește, parcă nici eu nu sînt în apele mele... Cînd eram încă fetiță și primeam la școală nota „cinci”¹, alergam cu sufletul la gură

¹ Nota maximă, echivalentă cu nota zece din sistemul de notație românesc.

pînă acasă, mă grăbeam să-i aduc mamei cît mai repede bucuria! Iar acum, cînd în muncă sau în viața particulară am un succes oarecare, la fel alerg în primul rînd la mama: cine altul, mai mult decît ea, poate să se bucure pentru mine?»

Citez numai un rînd din scrisoarea strungarului Nikolai Tarasov: «Cunoscutul proverb, după părerea mea, poate fi parafrizat astfel: „Spune-mi cum te porți cu mama ta, ca să-ți spun cine ești!“» Să audă acest rînd din scrisoarea lui Nikolai toți fiii și fiicele care au uitat de tații și mamele lor, de oamenii bătrîni care nu și-au precupețit eforturile, nopțile nedormite, sănătatea și visele lor. Să devină pildă pentru acești tineri tinerii și fetele de felul celor ale căror scrisori le-am pomenit aici, oameni nobili, care nu și-au pătat cu nimic cinstea și care reprezintă majoritatea!

OMENIE, La radio, la redacția emisiunii
SENSIBILITATE, „Komsomolia“, a sosit o scrisoare
ONESTITATE semnată de comsomolistul Valeri
Dzosov. În ce constă miezul în-
tîmplării relatate în această scrisoare? În aceea că
părinții lui Valeri s-au ridicat categoric împotriva
prieteniei lui cu fata pe care tînărul o numește mîn-
gîietor în scrisoare Galinka. Se pare că această gin-
gășie s-a răspîndit prin radio asupra ascultătorilor și,

în scrisorile lor, aproape toți o numesc pe prietena lui Valeri tot așa: Galinka.

„... O iubesc atît de mult pe Galinka, scrie Valeri, că nici o forță nu ne poate despărți!“ De ce, atunci, părinții lui Valeri se arată atît de îndîrjiți, de ce vor ei în fel și chip să despartă două inimi care se iubesc? Aceasta pentru că Galinka, după cum li se pare lor, „nu este pereche potrivită“, „nu îi este egală“ fiului lor: el este student, pe cînd ea nici n-a fost primită la institut.

Sînt cuvinte care au ajuns la noi dintr-un lexicon vechi, cu totul străin întregii alcătuirii a vieții noastre sovietice. Viața însăși le-a aruncat la gunoi, însă unii oameni aleg aceste cuvinte și expresii cu încăpățîinare, se agață de ele pentru a-și justifica și a-și explica faptele incompatibile cu noțiunile noastre despre omenie, despre sensibilitate, despre onestitate. „Nu-i e pereche“, „nu-i este egală“ sînt tocmai astfel de cuvinte.

Nu l-am văzut niciodată pe Valeri, dar se poate întîmpla ca și din rîndurile unei scrisori să ghicești exact și precis chipul omului, caracterul, sufletul lui. Mi se pare că Valeri Dzosov e bun, sincer, dezinteresat și capabil să iubească cu înflăcărare.

Am ascultat scrisoarea lui Valeri la radio, apoi am citit-o de cîteva ori la redacție. „Poate eu greșesc în aprecierea calităților sufletești ale acestui tînăr, de fapt, necunoscut?“ — mi-a venit în minte și acest

gînd. „Nu, nu greșiți! Noi toți îl credem pe Valeri! Nouă, de asemenea, ne-a plăcut foarte mult. Și noi am vrea să vorbim amănunțit despre soarta lui!” declară cu hotărîre autorii zecilor de scrisori sosite la redacție. Adresele expeditorilor compun geografia întregii noastre țări. Din nou repet: așa e făcută viața noastră — soarta unui om neliniștește mii de oameni! Iar aceste mii s-au ridicat în apărarea iubirii lui Valeri.

„Iubirea adevărată, sinceră este cel mai scump lucru în viața fiecărui om!” confirmă scrisorile sosite la redacție din Siberia și din Orientul Îndepărtat, din Moscova și din Asia Centrală. Tinerii ascultători vor să salveze fericirea ce a unit solid două inimi tinere. Așa procedează, cum se spune, „oamenii străini” (deși la noi în țară soarta nimănui nu poate fi „a altuia” sau „străină”). Atunci de ce oamenii cei mai apropiați lui Valeri, părinții lui, nu prețuiesc, nu cruță sentimentele singurului lor fiu? Și, desigur, ei îl iubesc mult, foarte mult!

Ei bine, ei fac asta pentru că în relațiile luminoase și curate ale tinerilor vor să introducă doar, ca să zicem așa, un „factor suplimentar”, însă unul din acelea care distruge, ucide tot ce-i mai sfînt în iubire. Numele acestui „factor”, venit din întunericul trecutului, este interesul meschin.

„Mi se pare, scrie comsomolista Nina Glazîrina din Leningrad, că în țara noastră oamenii trebuie să se

apropie unul de altul numai prin iubire. Se știe doar că în trecut interesul distrugea atâtea suflete nobile și sentimente omenești. Despre aceasta scrie și în cărți și în minunatele piese ale marilor dramaturgi ruși. Oare se poate la noi vorbi așa: unul nu-i perechea celuilalt, nu este egal? Doar în societatea noastră socialistă toți oamenii sînt egali. Eu așa înțeleg.“

După mine, comsomolista Nina înțelege lucrurile bine. Dar despre părinții lui Valeri nu pot spune la fel.

„Și ce dacă — citesc în scrisoarea Valiei Karpuhina din Smolensk — Valeri, vedeți dumneavoastră, este student, iar Galinka n-a intrat la institut? Oare numai după diplome se determină calitățile omenești? Firește, e bine să ai studii superioare, noi toți tindem spre aceasta. Nu știu de ce, dar eu sînt încredințată că Galea, cu timpul, va intra la institut. Însă, dacă e să vorbim așa, și cu două diplome și cu tot ce e mai înalt decît diploma de studii superioare poți fi un om josnic, după cum se poate ca și fără studii superioare să fii un om sublim, Om, cu literă mare!“

Cu aceasta nu se poate să nu fim de acord. Însă iată, cu scrisoarea lui Petea N., venită la redacție din Ural, în nici un caz nu pot fi de acord. „Părinții se amestecă degeaba în treburile noastre! declară cu hotărîre Petea. Ce treabă au ei, la urma urmei: doar noi sîntem oameni maturi. Iar ei încearcă să ne îndoape cu sfaturile lor ca pe cei mici!“

Nu, dragă Petea, greșești: sfaturile părinților, ale oamenilor care au o bogată experiență de viață, foarte adesea ne ajută nouă să ne dezmeticim, să ne întoarcem pe drumul cel just, ne feresc de greșeli, uneori de greșeli și abateri foarte, foarte mari! Ceea ce s-a întâmplat în familia lui Valeri nu e o regulă, ci o regretabilă excepție.

Sînt profund convins că părinții lui Valeri doresc fiului lor numai fericire — și încă una din cele mai mari și de nădejde. Însă ei, după cît se vede, nu înțeleg că fericirea nu constă numai în reușita exterioară, ci și (mai ales!) în autenticitatea sentimentelor celor doi oameni care-și unesc viețile.

Îmi este foarte simpatic Valeri Dzosov, deși îl cunosc numai din scrisoare. Simpatice îndeosebi pentru că își iubește părinții și îndură discordia apărută în familie.

Aici aș vrea să mă abat puțin de la povestea lui Valeri și să-mi amintesc un alt fapt.

Era în primii ani ai războiului. Lucram în acele vremuri grele la construcția unei uzine militare. Era o uzină gigant, căreia noi îi măream și mai mult capacitatea. Ea dădea țării și frontului aluminiu, botezat în acei ani „metalul înaripat“, sau altfel — „metalul victoriei“. Constructorii, veniți din diferite colțuri ale țării, lucrau zi și noapte în vîntul înghețat pe vreme rea, sub ploaia rece de toamnă, pentru a mări puterea uzinei. Erau muncitori, aluminiști...

Voi povesti despre unul din ei, despre un băiat tânăr, comsomolistul Viktor N., pe care l-am cunoscut în ajunul războiului, în primăvara anului 1941, la Leningrad. Am avut fericirea să fiu la nunta lui — zgomotoasă, veselă, unde, ce mai, s-a petrecut minunat. Mireasa, gata oricînd să rîdă, plină de voioşie, era din acelea care nu poate nici un minut să stea locului şi era, după cum se zice, îndrăgostită cuc de Viktor. Se vedea clar că Valia cînta numai pentru Viktor, dansa numai pentru el şi chiar vrea să placă prietenilor mirelui numai pentru ca el să fie emoţionat şi puţin gelos.

Însă el nu-şi făcea sînge rău. Era foarte reţinut şi tăcut, acest tânăr înalt, frumos, cu o înfăţişare luată parcă de pe coperta unei reviste. Într-adevăr, parc-ai fi vrut să-l pui undeva, la intrarea în stadion şi alături să scrii: „Sportul este frumuseţe şi sănătate!“ Evident, mireasa încerca prin toate mijloacele să-l farmece pe viitorul ei soţ şi am auzit chiar cum cea mai bună prietenă a ei i-a şoptit: „Nu te da pe faţă, Valiuşa, că se înfumurează, i se urcă la cap. Îi cunosc eu pe ăştia“. Poate că Valia ar fi vrut să se folosească de înţeleptul sfat dat de prietena ei, însă nu putea: inima nu se supunea raţiunii.

Viktor, la rîndul său, nu „s-a supus“ sfatului timid al mamei sale, care cu calm şi fără a încerca să se impună, îi spusese cu vreo zece zile înainte de căsătorie: „Aşteptaţi, nu vă grăbiţi, Vitiuşa... Vă cunoaş-

teți doar atît de puțin unul pe altul“. Însă Viktor s-a grăbit...

Pe soția lui, Valia, am întîlnit-o întîmplător la uzina noastră din Ural. Era evacuată din Leningrad. Își iubea soțul ca și înainte, nu putea auzi de ororile blocadei Leningradului fără să izbucnească în lacrimi.

Deodată, cu totul pe neașteptate, Viktor a sosit în Ural. Îl trimiseseră în delegație aici — la singura uzină de aluminiu din țară. A sosit istovit de foame, de nesomn, de nesfîrșite lipsuri. Sănătatea lui era vătămată și totuși... Totuși el a cerut să lucreze în secțiile toxice. Acolo, în aceste secții, înainte de război nu se permitea să se lucreze mai mult de 4—5 ore pe zi, iar acum oamenii nu plecau de la cuptoare cîte 12 ore la rînd. Nu pleca nici Viktor...

N-a rezistat, o grea tuberculoză l-a doborît din picioare și pentru lung timp l-a legat de pat. „E nevoie de supraalimentare!“ declarau medicii într-un glas. Aceasta suna ca o ironie răutăcioasă: de unde să iei alimente?

Tocmai atunci s-a întîmplat (Valia e încredințată că totul „s-a petrecut absolut întîmplător!“) că iubirea Valiei pentru Viktor a început să se stingă vizibil. Apoi Valia s-a îndrăgostit de chipeșul și bravul șef de lucrări — constructorul Andrei K., venit în Ural din Dnepropetrovsk. Abia atunci am înțeles cît de mult o iubea pe Valia Viktor cel reținut și tăcut.

Suferințele acestui om curajos, înlănțuit la pat de boala grea, au fost înzecite de necazul personal. Nu, Valia nu l-a părăsit, ea era voit atentă, însă fiecare privire, fiecare gest al ei spunea: „Eu mă jertfesc! Îmi jertfesc iubirea, fericirea! Privește cît de bună sînt eu și ce fac de dragul tău!”

Iar Viktor a refuzat cu bărbăție asemenea „jertfe”. A preferat pe tovarășii săi comsomoliști, care din tot sufletul și-au împărțit cu el modesta lor rație pentru a-i asigura acea „surpraalimentare” prescrisă de medici.

Iar Valia, întîlnindu-mă, mi-a spus: „Ce-s eu vinovată că m-am îndrăgostit de altul?... Se putea întîmpla și în timp de pace. Știți, inimii nu-i poruncești!” Da, desigur, ea a avut dreptul să se îndrăgostească de alt om. Nu totul în viață decurge așa lin cum am fi vrut și aici este greu să învinuiești pe cineva. Însă mă îndoiesc că Valia nu l-ar mai fi iubit pe Viktor dacă el ar fi rămas la fel de chipeș și sănătos cum a fost în acea îndepărtată și însorită zi de primăvară a căsătoriei lor. Ea a putut să părăsească omul în clipele de mare nenorocire, care s-a năpustit asupra lui, și pe cît se vede, bătrîna mamă, pe care Viktor n-a ascultat-o, cu un al șaselea simț, simțul matern, a prevăzut, a văzut lipsurile serioase din sufletul Valiei.

„Eu cred că părinții sînt cei mai buni și corecți sfătuitoari ai noștri, scrie comsomolistul Nikolai Morozov, însă ei nu trebuie să se folosească de așa-numita „putere părintească”. Prietenia dintre copii și părinți

trebuie să fie o prietenie bună, sinceră, și atunci se vor putea înțelege întotdeauna unii pe alții. Dar iată că părinții lui Valeri încearcă să exercite presiuni asupra lui, să-i comande și nu să-l sfătuiască. Asta-i cu totul altceva!...”

Da, acestea-s lucruri diferite. Eu cred că părinții lui Valeri n-au nici un temei să se alarmeze pentru viitoarea viață a fiului lor alături de Galina. Doar ei se iubesc unul pe altul nu de o zi, ei și-au încercat, și-au verificat sentimentele. Vă amintesc aceste rînduri din scrisoarea lui Valeri: „În această toamnă, o lună și jumătate am fost la culesul porumbului. A fost și Galia cu prietenele ei la cules. Ne-am scris. Eu m-am întors acasă pe cincisprezece octombrie, seara târziu și am aflat că Galia, întorcîndu-se, a suferit pe drum un accident.

Mi-am zis: „Mai bine mi s-ar fi întîmplat mie!“ Cînd Galia era în spital, eu cu băieții stăteam în fiecare seară sub fereastra ei (numai duminica ni se permitea să intrăm în spital). Acum Galia, slavă Domnului, e sănătoasă, însă eu de atunci mă gîndesc adesea: „Bine-ar fi ca tot ce s-ar putea întîmpla cîndva neplăcut cu Galia să cadă mai degrabă pe umerii mei: eu rezist, suport!...”

Cît de neasemănătoare este această atitudine cu atitudinea desenatoarei Valia față de omul apropiat, căzut în nenorocire, despre care am povestit ceva mai înainte.

Răsfoiesc emoționantele scrisori sosite ca răspuns la scrisoarea lui Valeri. Zeci de inimi tinere cred în iubire și în viitoarea fericire a lui Valeri și Galinka.

Firește, este greu să pătrunzi, dinafară parcă, în viața altuia, este greu și riscant să dai sfaturi când nu cunoști toți factorii, când nu ai intrat în toate subtilitățile relațiilor în care nu se pot descurca cu adevărat decît cei doi. În asemenea cazuri este riscant să învinuiești fără drept de apel pe cineva, să dai sfaturi fără rezerve. Însă mie mi se pare că de această dată tinerii noștri nu au greșit când s-au ridicat cu toată forța în apărarea iubirii lor mari și adevărate!

MAREA INIMĂ A LUI LENIN Îmi amintesc adesea de două scurte convorbiri telefonice despre care mi-a povestit tata, vechi comunist...

Odată (era în primii ani ai revoluției) tatăl meu făcea de gardă în clădirea Comitetului de partid din Moscova. Deodată a sunat telefonul și tata a auzit vocea tovarășului Lenin care vorbea de la Kremlin; Vladimir Ilici avea nevoie de secretarul Comitetului de Partid. Tata a promis că-l va căuta urgent. Însă, cum se întîmplă adesea, când ești foarte agitat și grăbit, sau telefoanele necesare erau ocupate sau pur și simplu tata greșea numărul. De la două întreprinderi i s-a răspuns: „Secretarul a fost la noi, însă a plecat mai departe, la alte uzine...” Apoi a sunat din nou telefonul

de la Kremlin și tata iarăși a auzit vocea lui Vladimir Ilici: „Garda de la Comitetul Moscovei? Aici Lenin. L-am găsit pe secretar. V-am telefonat ca să nu-l mai căutați și să nu vă neliniștiți. La revedere“. Asta-i tot.

Pare un fapt neînsemnat. Dar mă gîndesc deseori la el: și în el, ca soarele într-o picătură de apă, se reflectă marea inimă a lui Lenin. Și în mare și în mic, el a fost cel mai omenos om de pe pămînt. El nu putea admite ca tatăl meu sau oricare altul să se neliniștească degeaba, pentru că lui Lenin îi erau dragi oamenii, forțele lor, nervii, sănătatea lor.

În anii cultului personalității, normele leniniste ale atenției față de fiecare om cinstit au fost grav încălcate. Demascînd cultul personalității, terminînd hotărît și definitiv cu el, partidul a restabilit marile principii ale sensibilității leniniste, ale grijii leniniste față de oameni. Aici iarăși vreau să răsfoiesc carnetul meu de scriitor.

Era la o adunare pionierească dinaintea aniversării lui Octombrie... Mi-a plăcut această întîlnire, căci copiii vorbeau nu cu limbajul bibliotecarei sau instructoarei de pionieri, ci cu al lor propriu. Trompetele nu cîntau așa de corect ca în Orchestra simfonică de stat, iar tobele se cam bîlbîiau. Pionierii, în așteptare, priveau nerăbdători la un om bătrîn, trupeș, cu părul cărunț, care întorcîndu-se spre fereastră își ștergea ochii cu degetul arătător îndoit. Copiii nu prea înțeleg

de ce adulții, uneori, sînt gata să verse lacrimi la sărbătorile copiilor, în sunetele cîntecelor și goarnelor lor, la fel cum pe oamenii ce și-au uitat copilăria îi miră admirația entuziastă a copiilor în fața celor mai obișnuite fapte ale adulților.

Președintele drujinei¹ a dat solemn cuvîntul omului cu capul cărunt și toți copiii, ciulind urechile și liniștindu-se, au aflat că acest bătrîn este membru de partid din vremea cînd încă nici părinții lor nu erau pe lume. Toată adunarea pionierească și-a aruncat pentru o clipă privirile spre banca din spate, unde ședea un flăcăiandru, a cărui față strălucea, de parcă el personal își începuse stagiul de partid la sfîrșitul secolului trecut. Băiatul se străduia să nu-și arate mîndria, însă copiii rareori reușesc să-și ascundă celor din jur bucuria sau tristețea. Prietenii băiatului priveau la el cu respect și invidie. Iar fetele îl urmăreau pe furiș: ascultînd despre faptele eroice ale bătrînului, toate fetele erau acum aproape îndrăgostite de nepot.

Iar eu, privind la flăcăul cu chipul solemn, modest și tăcut, care se afla în fundul sălii, mi-am amintit de mine, stînd tot așa într-o bancă din spate, tot la o adunare pionierească în cinstea lui Octombrie. Numai că atunci întîmpinam cea de a 20-a aniversare, și era cu un sfert de veac în urmă.

¹ Unitate de pionieri.

...Îmi amintesc că în acea zi îndepărtată, în timpul lecției, de trei ori mi-a cerut sugativa cea mai frumoasă fată din clasa noastră (iar atunci mi se părea că din întreaga lume) — Galocika Nefedova, deși ea, se înțelege, își avea sugativa ei, ba chiar împodobită cu desene, nepătată de cerneală, ci curată și cu o panglică roz. Aceasta era un eveniment, pentru că mai înainte, la lecții, vedeam numai ceafa Galocikăi, iar sugativelor mele ferfenițite nu le acorda nici o atenție. În pauză, Galia a venit la mine sub ochii tuturor prietenilor mei care mureau de invidie și m-a întrebat:

— Va să zică tatăl tău este un vechi bolșevic, da? Și chiar el ne va vorbi astăzi?

În acea clipa, îl invidiam cumplit pe tata. Nu voiam să strălucesc într-o lumină reflectată de altcineva. O, cum voiam atunci ca acele cuvinte scurte „chiar el“, pronunțate atît de respectuos de cea mai frumoasă fată din lume, să se refere la mine personal!

Cel mai bun prieten al meu, Mișka Velihov, recunoscut de toți ca pictorul școlii, informase pe toți că va vorbi tatăl meu, printr-un afiș uriaș. Jos, sub numele tatei, din proprie inițiativă, adăugase: «Tatăl unuia din elevii clasei a VI-a „D“». Întrucît acel „unul din elevi“ eram eu, chiar profesoara de matematică, poreclită pentru severitatea și principialitatea ei Axioma, m-a privit în acea zi cu oarecare interes, deși era convinsă că îmi lipsesc cu desăvîrșire „noțiunea

spațiului” și „gîndirea matematică”, iar pe asemenea oameni ea îi socotea, fără rezerve, oameni pierduți.

Eu m-am așezat modest în ultimul rînd, iar Galocika Nefedova a trebuit să alerge cu ochii prin toată sala ca să mă caute. Apoi cortina s-a tras în lături și am văzut că pe scenă, la masa acoperită cu o pînză roșie, se îngrămădiseră mulți oameni mari: profesorii, care păreau pe scenă cu totul altfel decît la lecții, membrii comitetului de părinți, care priveau cu grijă deosebită la toți copiii, în afară de ai lor proprii; „patronii” noștri de la parcul de troleibuze de vizavi, unde, asemenea unei turme liniștite de gigantice animale preistorice, stăteau mereu zeci de troleibuze cu „mustățile” culcate pe acoperiș.

Pe tata nu-l vedeam și mi-am zis că, probabil, stă undeva în spatele zdrahonilor de la troleibuze, nevăzut din cauza staturii sale nu prea înalte. Au început discursurile, însă eu nu auzeam nimic și tot îl căutam pe tata în spațiile dintre cei de la troleibuze.

„Dar dacă tata întîrzie? mă gîndeam eu, simțind pe frunte picături reci și căutînd fără succes batista, pe care niciodată nu o aveam la mine.

Dacă a uitat că astăzi e așteptat la școală? Nu se poate! Doar eu îi aminteam despre această întîlnire în fiecare dimineață, începînd aproape de la precedentă, a nouăsprezecea aniversare a lui Octombrie. Nu, nu, tata nu mă poate face de rușine: n-a făcut-o niciodată

în toți cei 12 ani și jumătate ai vieții mele. El este desigur aici, în sală, numai că eu nu-l văd“...

După fiecare cuvîntare tot așteptam să se pronunțe numele meu și să-l văd apărînd pe tata. Știam cu ce nerăbdare disperată aștepta și întreaga noastră clasă a VI-a „D“, care, unită, se întorcea spre mine ca la comandă atunci cînd cel care prezida chema la tribună pe oratorul următor și se dovedea că acesta iar nu era tatăl meu. Galocika Nefedova, nedumerită și, după cum mi s-a părut, dezamăgită, a înălțat din umeri de trei ori.

Pe urmă s-a declarat închisă partea festivă și imediat a început spectacolul formațiilor de amatori din școală. Am ieșit cu greu din ultimul rînd, unde mă așezasem. În coridor l-am întîlnit pe director. Directorul școlii, pe care îl iubeam cu toții și de care ne cam temeam — din această pricină nu-i dăduserăm nici o poreclă — s-a aplecat și m-a sărutat pe fruntea udă. Da, însuși directorul întregii școli, și mie deodată mi s-a făcut frig ca și cum cineva ar fi vrut să aerisească coridorul deschizînd deodată toate ferestrele și ușile claselor.

— S-a făcut o greșală, a spus directorul. O încurcătură regretabilă.

În ochii directorului nostru, totdeauna liniștit și încrezător în sine, am observat o stranie tensiune și neliniște.

— Da, s-a făcut o greșală foarte ciudată, a repetat el.

N-am înțeles despre ce greșeală vorbea. Poate că tata uitase adresa școlii sau confundase ziua și ora ținerii adunării noastre? Însă greșeala s-a dovedit a fi cu totul alta. Ea nu era numai „regretabilă“, ci uriașă, de neînchipuit, ca cea mai mare nenorocire omenească. Era așa, poate, în virtutea neverosimilității, absurdității ei: tatăl meu fusese arestat...

Înainte, cu groază și cu mândrie îmi închipuiam că tatăl meu ar putea să moară în luptă cu imperialismul mondial, că inima lui cândva n-o să mai reziste, uzată de toate cele trăite în anii prerevoluționari și în războiul civil, în anii primelor cincinale, când dormea doar câteva ore pe noapte, însă ceea ce s-a întâmplat a fost pentru mine mai groaznic decât orice nenorocire, decât orice boală, chiar decât moartea.

Am început să lipsesc de la școală fără nici un fel de certificate medicale, dar directorul a propus să mă aleagă responsabilul clasei. Nu-mi mai învățam lecțiile, dar aspra și principiala profesoară de matematică, poreclită Axioma, mi-a pus cinci, când meritam doar patru, deși știa foarte bine că eu nu aveam nici o „noțiune a spațiului“. Toate acestea însă pentru mine nu aveau nici o valoare. Tot ceea ce mai demult părea mare și important, își pierduse acum orice semnificație și devenise ceva mărunț și neglijabil.

Atunci mi-am amintit despre tatăl celui mai bun prieten al meu Mișka Velihov, comandant de brigadă, erou al războiului civil. El ne dădea uneori să purtăm

vechea și decolorata lui budionovcă¹, cu stea de stofă roșie; el fusese „într-o lungă delegație de serviciu“, dar de fapt luptase în Spania; odată ne-a dus, pe mine și Mișka, la cea mai adevărată paradă militară. Comandantul de brigadă îl cunoștea bine pe tatăl meu, luptaseră împreună în Siberia pentru Puterea Sovietică și el, desigur, nu va lăsa pe fostul său tovarăș de luptă în nevoie, îl va apăra, va dovedi tuturor... Dar nenorocirea, cum se spune, nu vine niciodată singură, tatăl lui Mișka plecase iarăși „într-o lungă delegație de serviciu“. Am încercat să-mi închipui unde, pe ce pământ și pentru a cui libertate luptă acum eroul comandant de brigadă. În fiecare dimineață, înainte de școală, mergeam la Mișka și-l întrebam: „Nu s-a întors tatăl tău?...“ Dar într-o zi, mama mi-a spus: „Nu-l mai aștepta pe tatăl lui Mișka. N-a plecat în deplasare. Pe el la fel... la fel, ca pe tăticul nostru... Numai că Mișka nu știe despre asta“.

Eu nu aveam secrete față de cel mai bun prieten, și i-am povestit adevărul. În aceeași zi, eu și cu Mișka am hotărât să scriem o scrisoare. Am scris-o îndelung, gîndind fiecare rînd și controlînd în dicționarul ortografic fiecare cuvînt. Căci noi scriam aceluia care se numea „cel mai bun prieten al copiilor“. Noi știam că „cel mai bun prieten“ e foarte ocupat și de aceea ne-am străduit să scriem mai scurt, totuși i-am povestit despre părinții

¹ Bonetă purtată în Armata Roșie.

noștri tot ceea ce știam despre ei: cît de cinstiți, cît de devotați sînt, cum au fost gata să moară de mii de ori pentru Puterea Sovietică...

Pentru prima dată în viață, eu și cu Mișka am trimis prin poștă o scrisoare recomandată. Fata de la ghișeul de sticlă, citind adresa, pe care noi o scriseserăm pe plic cu litere mari de tipar, a tresărit, a pălit ușor, a început să șoptească ceva cu prietenele sale și acelea au început să ne privească atent prin geamul gros.

După aceasta am început să așteptăm răspunsul... De zeci de ori pe zi priveam prin găurelele rotunde ale cutiilor noastre poștale. Ne deprinseserăm să deosebim pașii poștașului de pașii tuturor locatarilor blocului nostru cu cinci etaje, și de fiecare dată, ascultînd acești pași, ieșeam fuga pe scară. Însă n-am primit nici un răspuns...

Mai pe urmă, o astfel de scrisoare despre tatăl ei a scris și Galocika Nefedova, și tot așa n-a primit nici un răspuns. Tatăl ei era un renumit inventator. Într-o zi a organizat pentru clasa noastră o excursie la uzină. Ne plimbam prin secții și toți băiețașii noștri priveau cu evlavie la tatăl Galinei: căci el nu numai că inventase și construisese diferite mașini ingenioase, dar în prezența noastră a tuturor a sărutat simplu pe cap pe cea mai frumoasă fetiță din lume, și ea, la fel, l-a sărutat pe obraz. Îmi amintesc că povestirea renumitului inventator despre noile strunguri a produs o impresie deosebită asupra noastră, încît, apoi, multă vreme în compunerile noastre pe

tema preferată „Ce să fiu?“, toată clasa, ca un om, răspundea: „Vrem să fim inventatori!“

În acele zile, eu cu Mișka hoinăream mult prin oraș. Voiam să fim acolo unde erau oameni, cât mai mulți oameni. Odată Mișka m-a întrebat pe neașteptate: „Tu ai observat că la noi în oraș nu există un monument al lui Lenin? Știi, unul... mare, adevărat... Ai observat? De ce oare?“

Apoi a început războiul... Mișka Velihov, fiul comandantului de brigadă, eroul războiului civil, a plecat voluntar pe front. Nu l-au primit: noi doi terminaserăm clasa a IX-a și Mișka abia împlinise șaptesprezece ani. Însă el tot a plecat. Curînd am primit prin poștă un plic triunghiular, soldățesc, cu ștampilă ovală și fără timbru. „Uite ce cred eu... scria Mișka. Numai dușmanilor noștri le trebuia ca în această vreme de restriște să nu fie la postul lor tatăl tău și al meu, și tatăl Galocikăi Nefedova“.

Voiam să împărtășesc cuiva vestea primită de la prietenul meu și fără să mă gîndesc, am citit-o vecinului, un om curios, care întotdeauna avea mîinile umede și lipicioase. „E bine că prietenul dumitale și-a spus acest punct de vedere, ca să zic așa, în gen epistolar și nu altfel... a rostit vecinul, străduindu-se să privească îndeaproape scrisoarea lui Mișka. Apropo... care este numărul poștei lui militare?“

Nu i-am dat numărul, dar și așa curiozitatea vecinului a fost zadarnică; în ziua aceea, cînd îmi sosea plicul soldățesc fără timbru, cel mai bun prieten

al meu nu mai era pe lume: a murit în prima noastră contraofensivă reușită lângă râul Elnia. Își dovedise pe vecie devotamentul față de Patrie și nu-i mai trebuia controlul suplimentar pe care voia să i-l facă omul cu mâinile umede și lipicioase.

...Mi-am aminit despre toate acestea — despre ceea ce, din nefericire, a fost și din fericire nu se va mai întoarce niciodată — la adunarea pionierească în cinstea lui Octombrie. Vedeam și mi se părea că aspiram prin inimă bucuria copiilor noștri, de nimic umbrită. Vedeam cum copiii ascultau povestirea veteranului și știam că ei ascultă un adevăr nepieritor: veteranul nu retușa cu nimic istoria. La această adunare, ca și la adunarea pionierească din copilăria mea îndepărtată, erau de față și oameni mari (părinți, patroni ai școlii, profesori), dar n-am deslușit pe fețele lor acea bizară încordare, neîncredere și neliniște pe care le citisem uluit în ochii directorului meu cu un sfert de veac în urmă. Mi-am amintit că și tatăl meu, cu o zi înainte, a vorbit la serbarea de la o altă școală, povestindu-le copiilor tot ceea ce nu i se îngăduise să spună cu un sfert de veac în urmă. El era oaspetele copiilor împreună cu un sculptor care lucrează la un monument al lui Vladimir Ilici, poate chiar monumentul căruia îi simțea atîta de mult lipsa prietenul meu cel mai bun — Mișka Velihov.

Îmi aminteam, mă gîndeam la toate acestea și regretam imens că nu a trăit pînă la această aniver-

sare a lui Octombrie cel mai bun prieten al meu, și tatăl lui, erou al războiului civil, și tatăl Galocikăi Nefedova, renumitul inventator...

**RĂSPUNDERE
PENTRU
FIECARE**

Să simți că ești răspunzător pentru fiecare destin omenesc, că ești răspunzător pentru fiecare faptă și pentru fiecare greșeală a tovarășului —

aceasta este o minunată calitate a oamenilor sovietici. Ea se manifestă deosebit de pregnant, acum, când au fost pe deplin restabilite și când triumfă normele leniniste ale atenției față de oameni.

Printre angajamentele unei secții a Combinatului chimic din Lisiceansk am citit: „De acum înainte principiile de muncă în viața noastră vor fi: astăzi să producem mai mult decît ieri, mîine — mai mult decît astăzi; astăzi să știm mai mult decît ieri, mîine — mai mult decît astăzi; astăzi să fim mai atenți și mai sensibili cu prietenul de muncă și viață decît ieri, iar mîine — mai sensibili decît astăzi“.

Comentariile sînt de prisos: alături de angajamentul de a munci în stil comunist — angajamentul emoționant de a trata în spirit comunist — adică cu adevărat omeneste, tovarășii de muncă!

Aici vreau să subliniez că adevărata omenie înseamnă nu numai bunătate, ci și exigență, iar uneori, severitate față de omul ce trebuie reeducat. Cel mai ne-

omenesc lucru în acest caz este indulgența indiferentă față de lipsuri și slăbiciuni.

„Educația este un proces în cel mai larg sens social. Educă mulți: și oamenii, și lucrurile, și fenomenele; însă înainte de toate și mai mult ca toate — oamenii“. Aceste cuvinte ale renumitului pedagog sovietic A.S. Makarenko îți vin în minte de fiecare dată când vezi cum oamenii noștri tind să readucă în colectiv, insistent, necruțându-și forțele sufletești și energia, pe fiecare din cei care prin greșelile lor s-au pus parcă în afara comunității puternice, indisolubile a tovarășilor de ieri.

...Un tânăr constructor din Moscova a venit în orașul Norilsk și i s-a oferit un apartament bun, cum s-ar spune, „cu tot confortul“. Însă Vasili a aflat că nu departe de oraș în cartierul de vest al minerilor încă nu sînt clădiri bine amenajate, iar oamenii locuiesc în barăci. Cum a procedat acest tânăr comunist?

El a lansat chemarea: „Prietenii constructori, să mergem în cartierul de vest și să ridicăm acolo case pentru mineri!“ Vasili a refuzat apartamentul în Norilsk și, împreună cu tinerii constructori care au răspuns la chemarea lui, s-a dus acolo unde era greu, unde-l aștepta o muncă grea, dar măreață și nobilă. Oare aceasta nu a fost manifestare a omeniei, a grijii sincere pentru cei ce slujesc aceeași cauză, pentru tovarășii de muncă, minerii polari?!

Astfel, tinerii moscoviți au fost trimiși în orășelul minerilor cu barăci și fără nici un confort, unde totul trebuia ridicat de nou. S-ar fi părut că s-a realizat visul sacru al tinerilor comsomoliști... Însă curînd s-a dovedit că a visa și a-ți traduce visul în viață e departe de a fi unul și același lucru; cîțiva s-au pierdut cu firea, s-au speriat de greutate. Pe cei care au început să ducă dorul de casă, ceilalți s-au străduit să-i înconjoare cu o adevărată grijă familiară, cu căldură și cu atenție mișcătoare. Iar pentru reeducarea acelor care au început să tragă chiulul, care au început să pună lașitatea lor pe seama gerului, la propunerea lui Vasili s-a recurs la severa judecată tovărășească. În componența tribunalului au intrat băieții cei mai cinstiți, cei mai curajoși și de nădejde: căci pentru a judeca, pentru a îndrepta pe alții pe „drumul adevărului“, trebuie tu însuși să fii exemplu și model! Tribunalul tovărășesc a fost tovărășesc nu în cuvinte, ci și în fapte, el nu numai judeca, nu numai reprobă, ci mai cu seamă pătrundea în toate detaliile fiecărei greșeli, explica cu răbdare, lămură, căuta căile de îndreptare a caracterului omenesc. Și găsea asemenea căi: constructorii moscoviți n-au cedat, n-a căzut în mrejele beției, lașității, dezertării nici un membru al brigăzii lor.

S-ar fi părut că nu este nimic mai simplu decît să alungi pe cei vinovați din brigada fruntașă, să te eliberezi de ei ca de un balast greu. Însă colectivul

nu putea proceda astfel, căci el n-ar fi fost atunci cu adevărat comunist, cu adevărat comsomolist, cu adevărat înaintat! Comsomoliștii s-au luptat pentru fiecare tovarăș al lor — și în această luptă de loc ușoară ei au învins. Acum toate acestea au devenit amintire: tinerii constructori veniți din Moscova au îndrăgit regiunea transpolară; în ținutul îndepărtat, acolo unde era un orașel minier lipsit de orice confort, ei au construit străzi noi, cartiere de locuit, case înalte, confortabile și ei înșiși au primit apartamente în aceste case. Colectivul lui Vasili a primit înaltul titlu de brigadă a muncii comuniste!

În cauza sfântă a educării și reeducării un rol mare îl joacă veteranii noștri, care au purtat ani de-a rîndul măreția faptelor eroice, săvîrșite în muncă sau pe cîmpul de luptă, vechii bolșevici — ostași ai glorioasei gărzi leniniste: eroii trecutelor războaie pentru libertatea Patriei, eroii bătăliilor de muncă, cei ce și-au dedicat întreaga viață uzinei sau minei, sau țarinei colhoznice... Marele rol al veteranilor în acest proces complex este condiționat de autoritatea lor deosebită, de respectul adînc față de drumul vieții lor, de biografia, de experiența lor. Despre aceasta iarăși vreau să vă povestesc mai amănunțit în limbajul faptelor.

... Nu sînt chiar atît de mulți oameni pe lume al căror nume să fie însemnate pe hărțile geografice.

În Murmanskul polar am avut norocul să mă întîlnesc cu un asemenea om.

Din cei şaptezeci şi cinci de ani ai vieţii sale, Stepan Dmitrievici a dat mării şaizeci, şi ea l-a răsplătit cu generozitate; i-a permis să-i cunoască tainele, să-i descopere bogăţiile, i-a sugerat unde anume trebuie căutată ridicătura fundului de mare atît de dorită de pescari, adică un „banc marin“ nou, încă necunoscut pescarilor. Că doar acolo, unde este „bancul“, este cu siguranţă şi mult peşte. Nu toţi dintr-o dată au dat crezare încercatului căpitan, din nefericire tocmai aceia de care depindea organizarea echipelor de prospectare. Dar nu, căpitanul Kopîtov n-a capitulat, ci şi-a atins totuşi scopul: a demonstrat că în cîteva zeci de minute, într-o zonă nouă de exploatare, descoperită de el, se pot pescui tone de bibani. Acum această zonă este numită pe hărţile geografice Bancul Kopîtov.

Stepan Dmitrievici nu s-a lăsat doborît nici de vîrstă şi nici de boala grea... «Pensia nu este ancoră: ai aruncat-o şi apoi stai pe cheiul liniştit în repaos! spune el. Vreau să fiu pînă la sfîrşitul vieţii mele în „largul mării“, să caut, să trasez drumuri noi...» Şi iată în faţa mea o carte care trasează căi către inimile tinerilor cuceritori ai stihiiilor, „Convorbiri cu bătrînii căpitani“. Ea se deschide cu un înţelept articol al lui Stepan Dmitrievici Kopîtov. Dar, se-nţelege, el a purtat nu numai pe hîrtie asemenea discu-

ții înțelepte și animate cu tinerii marinari: ca membru al consiliului pensionarilor, el caută să pătrundă în toate treburile tineretului, iar dacă asupra marinarilor încă neexperimentați se năpustește vreo furtună de greutatea neașteptate, ca și înainte iese în largul mării și ajută pe cei care întâmpină mari greutăți.

— Curios: statul major al consiliului pensionarilor se află în clădirea casei de odihnă a echipajelor de tranzit — mi s-a spus la Murmansk.

— Și ce este curios în asta?

— Că acești căpitani, pensionari, pentru nimic în lume nu vor să meargă la odihnă! Deși, cinstit vorbind, o merită pe deplin.

Dar ei nu vor! Zeci de nave, rămase în urmă cu planul, au fost „remorcate” de pensionari. Înseamnă deci că mai au încă praf de pușcă în cornet. Pe fiecare din traulerele ce nu îndeplineau planul la pescuit, veteranii au petrecut multe zile: ei cercetau cu meticulozitate cauzele rămânerii în urmă, ajutau să se lichideze cele mai mici defecțiuni tehnice, iar acelor căpitani, la care pe navă totul era pus la punct, însă nu le ajungea îndemânarea, le dăruiau cel mai neprețuit lucru — experiența lor îndelungată de truditori pe mare. Astfel, aproape toate navele au depășit planul, iar celelalte, cum se spune, „sînt pe calea cea bună”. În acest an consiliul pensionarilor a luat în patronaj încă șaptesprezece nave, conduse de tineri căpitani.

„Ce bătrîni, se glumește la Murmansk, îi duc în cîrcă pe cei tineri!...”

În fiecare săptămînă, la secția de cadre a flotilei de pescuit, vin bătrînii căpitani Vasili Pavlovici Mahilev și Spiridon Ivanovici Liogki, cunoscuți în tot portul Murmansk. Pe ei îi interesează totul, chiar și cele mai neînsemnate cazuri de încălcare a disciplinei. Pentru că firile omenești sînt complicate: furtunile, nopțile polare și vremea rea pe unii îi călesc și le înnobilează sufletul, pe alții-i fac încăpățînați și aspri, iar pe alții, capabili de cea mai nesăbuită îndrăzneală. („Nouă, lupilor de mare, nu ne pasă de nimic“.) Însă nu mai rămîne nici urmă din această bravadă ieftină atunci cînd acești „lupi“ sînt luați în primire de oameni ce și-au cucerit autoritatea prin victorii asupra dușmanului, asupra sălbăticiilor neașteptate ale naturii polare, asupra caracterului furtunos și schimbător ale mărilor nordice.

Iată, de pildă, mecanicul L., om inteligent și inventiv, într-un timp a fost nevoie, cum s-ar spune, să fie complet descalificat: el care studiasse în amănunt inima metalică a mașinilor navelor, care întocmai ca un doctor putea determina cea mai mică indispoziție a lor, a început să lucreze ca ajutor de focist, mînuind cea mai primitivă lopată. Cine a fost vinovat de această cădere a omului? Votca, plus slăbiciunea de caracter. Omul trebuia ajutat să se ridice, să stea iarăși pe picioarele sale, tare și sigur.

Și aceasta au făcut-o membrii consiliului pensionarilor, iar mecanicul L. nu putea înșela încrederea lor. Dîndu-și cuvîntul în fața lor, a celor mai respectabili oameni din port, n-a putut să încalce acest cuvînt. Acum este din nou în cea mai strînsă prietenie cu mașinile, este apreciat cum se cuvine. „Mulțumesc tovarășilor mei mai mari! spune mecanicul. În veci n-am să uit ajutorul lor!...” Cît despre soția lui, lucrătoare la Combinatul de prelucrare a peștelui, nici nu mai trebuie să vorbim: nu există măsură pentru bucuria și recunoștința ei.

DESPRE TINERII CETĂȚENI

Abordînd cîteva din problemele educației, nu pot să nu vorbesc despre tinerii noștri cetățeni, despre copii, pe care noi îi numim speranțe, ziua noastră de mîine.

Educarea copiilor este într-adevăr un lucru care cere o totală dăruire sufletească și o desăvîrșită delicatețe. Nu este ușor să pătrunzi în lumea omului mic (se-nțelege, mic numai ca vîrstă), pentru care fiecare zi aduce descoperiri neașteptate și întrebări uimitoare — toți acei o sută de mii „de ce”, la care noi, adulții, trebuie să dăm răspunsurile noastre înțelepte, exacte, răbdătoare.

Inima copilului este foarte vulnerabilă și sensibilă. Iar cînd chiar cele mai bune intenții vor să ajungă

la el pe calea pedanteriei, a sfaturilor moralizatoare, plictisitoare, a atitudinii reci de mentor, se dovedește pînă la urmă că drumul este închis.

Și aici vreau să invoc o întîmplare din viață, care stă la baza noii mele nuvele. Iată cîteva pagini din această viitoare carte.

...Cînd mai de mult micuțului Kolka i se punea întrebarea atît de plictisitoare pentru toți copiii: „Pe cine iubești tu mai mult, Kolenka, pe mama sau pe tata?” Kolka nu umbla cu periuța, nu se eschiva de la răspuns, nu răspundea diplomatic „Îi iubesc la fel“, ci direct, hotărît: „Iubesc mai mult pe mama“.

Pe mama lui toți, pînă și copiii, o numeau simplu Liolea. „Vine ea Liolea noastră de la serviciu, vă arătăm noi!” strigau ei voleibaliștilor din blocul vecin, și Kolka era mîndru, de parcă el era acela care știa să „tragă“ așa de tare, încît toți jucătorii din partea cealaltă a plasei se lăsau temători pe vine, de parcă el însuși prindea cele mai grele mingi și „le servea“ astfel, încît mingea zbură ca o ghiulea neagră, fulgerătoare, la cîteva milimetri pe deasupra plasei, izbutind, ca prin minune, să n-o atingă.

Mama ieșea în curte în pantaloni strîmți de sport și în tricou. Spectatorii o întîmpinau cu o larmă nerăbdătoare de bucurie, însă ea, înainte de toate, îl căuta pe Kolka și îl așeza chiar în primul rînd al spectatorilor — pe bancă, pe gard sau direct pe iarbă... Kolka ședea sfios, grav, fără să-și exprime entuziasmul,

ci numai din cînd în cînd schimba priviri cu mama, care părea că îl întreabă în tăcere: „Ei, cum e? Ești mulțumit de mine?” Sau, dimpotrivă, îi făcea cu ochiul: „Iertare... Acum mă străduiesc să îndrept greșeala!” Iar cînd echipa cîștiga, mama îl ridica pe Kolka în brațe și-l săruta, ca și cînd el ar fi fost cea mai scumpă cupă a victoriei, înmînată ei odată pentru totdeauna, pentru toate victoriile trecute, prezente și viitoare.

Tatăl era cu mult mai în vîrstă ca mama. El nu știa să joace volei, nu știa să schieze și să înoate așa de bine ca mama, în ciudatul stil „fluture”. Și, nu se știe de ce, mama nu-l puneă să învețe toate acestea. În schimb, ea l-a învățat să umble și el în tricou de sport cu gulerul larg deschis, să se plimbe mult înainte de culcare și să facă dimineața gimnastică (ea scotea în coridor trei covoare — pentru ea, pentru tata și unul mic de tot pentru Kolka). L-a mai învățat să arbitreze meciurile de volei, iar cînd tata cu fluierul în gură se așeza într-o parte lîngă plasă, el îi părea lui Kolka, și poate și tuturor celorlalți, tînăr de tot. Kolka ar fi vrut în acele minute să-i zică simplu pe nume... Deși nimeni nu-l numea astfel.

În schimb, luîndu-ne după mama, toți îi spuneam respectuos „cel mai drept dintre drepti”. Iar fluierul tatei era pentru sportivi lege. Întorcîndu-se acasă după meciul de volei sau după plimbarea de seară, tata spunea adesea mamei: Respir din nou ușor... „Din

nou, ușor!" Aceasta era foarte important pentru tata, pentru că suferea de astmă.

Acasă arbitru era mama. Dar nu folosea fluierul și nu amintea niciodată cu voce tare regulile vieții, pentru că tata și Kolka se supuneau întotdeauna hotărîrilor ei veseli și de bună voie, deoarece aceste hotărîri erau juste.

Ocupația preferată a lui Kolka era să vindece păsări bolnave, rănite sau degerate. Mama îl ajuta și-l numea doctor de păsări, iar colivia pe care au meșterit-o împreună — spital de păsări. În fiecare primăvară, Kolka își punea în libertate pacienții înzdrăveniți... Păsările țîșneau nerăbdătoare din colivie și de aceea Kolka nu prea se simțea în apele sale. Dar poate că păsările ardeau de nerăbdare să-i arate cît de tari sînt aripile lor, cît de pregătite sînt de zbor și poate că aceasta era recunoștința lor pășărească.

Odată, într-o vară, pe tata au început să-l înăbușe accese dese de astmă.

— Te voi duce la cei mai buni doctori, în pădure, la rîu, la aer proaspăt... Acolo te vei vindeca, a spus mama. Ne vom duce într-un colț uitat de lume și vom trăi acolo ca niște Robinsoni!

Toți trei au mers cu trenul, apoi cu camionul, apoi puțin pe jos și au intrat într-o pădure de pini, unde aerul era uscat, iar natura, tocmai așa cum de mulți ani medicii îi prescriau tatălui, adăugînd: „... însă

toate acestea, firește, sînt un ideal nerealizabil. De aceea, vom folosi mai bine pastilele și picăturile!”

Doctorii, din păcate, n-o cunoșteau pe mama și nu știau că ea putea să facă „realizabil” tot de ce aveau trebuință tata și Kolka.

Seara, întoarcerea mamei de la lucru transforma într-o clipă totul: foamea se potolea, camera devenea confortabilă și curată... Iar dacă mama întârzia, Kolka și tatăl se simțeau neliniștiți și tulburați, de parcă ar fi stat la gară în așteptarea unui tren ce întârzia și nu se știe cînd trebuia să sosească.

Așa era acasă, în locuința din oraș... Iar aici, în pădure, mama a dovedit deodată astfel de aptitudini pe care nici Kolka și nici tatăl său nu le puteau bănuî. Dimineața, tata făcea planul pentru ziua de odihnă care începea, iar mama rîdea: „Oh, proiectantul meu! Incorijibilul meu teoretician!... Aprindea plita din căsuța pădurarului sau făcea focul chiar în pădure, fierbea supă, cartofi, fierbea lapte. Toate acestea i se păreau lui Kolka cea mai gustoasă mîncare din lume.

Tata s-a bronzat, arăta odihnit, uitase de doctoriile sale. „Acum sîntem ca trei voinici!” spunea mama. Dar într-o seară s-a culcat deodată pe-o parte, a pălit și, văzînd fața speriată a lui Kolka, a început să zîmbească într-un fel nefiresc, anevoie, peste puteri. Kolka a simțit deodată că expresia „pămîntul fuge de sub picioare”, pe care a auzit-o uneori de la cei

mari, nu este născocire, fantezie sau exagerare: picioarele i s-au înmuiat de emoție și nu mai simțea sub ele pardoseala tare de scîndură, pe care încă stătea cu un minut în urmă.

Bătrînul pădurar, tata și Kolka au dus-o pe mama într-o foaie de cort în satul care se afla la cinci kilometri depărtare: la căsuța pădurarului nu se putea ajunge nici cu căruța. Tot timpul mama l-a ținut pe Kolka de mîna (nici pe tata, sau pe pădurar, ci numai pe el; Kolka n-avea să uite asta niciodată). Ea repeta într-una aproape inconștient: „Nu-i nimic... Nu vă faceți griji.“ Suferind, ea găsea pentru cei trei bărbați cuvinte de liniștire. Și numai din cînd în cînd întreba: „Mai este mult? A mai rămas mult?...“ Iar ei, toți trei, tăceau.

În pădure s-a întunecat repede. Era greu de mers, iar tot ceea ce dimineța și ziua părea atît de minunat, atît de poetic și atrăgător — hățîșurile de netrecut, păienjenișul des al crengilor — acum, lui Kolka toate i se păreau dușmănoase și neprimitoare. „Mai este mult? A mai rămas mult?“... întreba mama.

Din sat au telefonat la spitalul raional, situat la douăzeci și cinci kilometri depărtare. Ambulanța de la centrul raional a sosit parcă după o veșnicie, deși, după ceas, a parcurs distanța în nu mai mult de o oră.

Un tînăr în halat alb, foarte sever și tăcut, fără să salute, s-a apucat numaidecît s-o consulte pe mama.

Apoi a rostit scurt: „Apendicită“. Urcîndu-se în mașina albă, cu cruci roșii, a mai pronunțat: „Trebuie să ajungem la timp“. Tata s-a urcat și el în mașină. Și au plecat. Iar Kolka nici nu s-a gîndit să spună să-l ia și pe el, că și el vrea să fie împreună cu mama...

El stătea lîngă sovietul sătesc, alături de bătrînul pădurar, care i-a pus neîndemînatic mîna grea pe umăr. Tot timpul repeta în minte ultimele cuvinte ale mamei, adresate nici tatălui, nici medicului în halat alb și nici pădurarului în cizme de cauciuc, ci numai lui, lui Kolka, lui singur în toată lumea.

— Totul va fi bine. Vom mai alerga împreună prin pădure! Apendicita este o nimica toată. Din aceasta nu se moare...

Mama a murit. Aceasta s-a întîmplat de mult, în acel an cînd Kolka abia se pregătea pentru prima sa lecție de școală. Acum este în clasa a șasea.

Au trecut ani de atunci. Dar și acum, zi de zi, Kolka își amintește de tînărul sever în halat alb și de fraza lui: „...Trebuie să ajungem la timp“. De ce oare n-au ajuns?

Kolka și-a făcut un obicei ciudat, de neînțeles — pe fiecare nou cunoscut îl întrebă: „Dumneavoastră ați avut apendicită?“ „Am avut, răspundeau unii. Mi-au scos-o. Un fleac de operație!“...

Și iarăși, una și aceeași idee obsedantă îi sfișia inima: Dacă spitalul ar fi fost mai aproape? Dacă drumul prin pădure ar fi fost mai ușor? Poate că mama

ar fi fost acum aici, alături... Iar el ar fi auzit-o spunînd: „N-am pe nimeni mai drag decît pe tine. Și nici nu voi avea...”

Kolka devenise posomorît și nesociabil. Vara aceea îndepărtată, la început atît de însorită și de nepăsătoare, îi apărea cu stăruință în fața ochilor și nu voia cu nici un chip să devină o amintire...

La trei ani după moartea mamei, tata s-a recăsătorit. În casă a venit Elena Stanislavovna, care lucra cu tata la biroul de proiectări. N-a venit singură, cu ea a venit și fiica ei Nelia.

Nelia era cu un an mai mică decît Kolka, dar în casă a devenit deodată mai mare, mai importantă, pentru că învăța la școala de muzică. În camera cea mare, în locul cel mai vizibil, a fost instalată o pianină neagră, strălucitoare, și cu ea parcă s-a umplut toate locuința, iar în zilele de vară chiar toată casa și curtea; prin ferestrele deschise vecinii ascultau cum Nelia învăța perseverent ore întregi diferite piese muzicale sau adormea totul în jurul ei cu monotonia plicticoasă a gamelor.

Înainte de a se muta, Elena Stanislavovna l-a întrebat pe Kolka dacă el n-avea nimic împotrivă. Kolka n-a avut nimic împotrivă... Apoi ea a avut cu Kolka o discuție, pe care a numit-o „foarte importantă pentru întreaga lor conviețuire în viitor”. Elena Stanislavovna i-a spus lui Kolka că, desigur, cu timpul va trebui s-o numească mamă, iar pe Nelia soră;

Nelia, la rîndul ei, la fel: cu timpul, va trebui să-l numească pe tatăl lui Kolka tată, iar ei toți patru, neapărat, vor trebui să devină prieteni. Toate acestea Elena Stanislavovna le-a spus atît de sigur și curgător, de parcă citea pe hîrtie sau învățase dinainte pe de rost textul discuției. A adăugat că Nelia și Kolka trebuie să fie întru totul egali.

Nelia n-a mai așteptat, și chiar din prima zi a început să-i spună tatălui lui Kolka „tată“, iar el, de cîteva zile, de cînd ea îl numea așa tresărea surprins. „Uite, vezi — i-a spus Elena Stanislavovna lui Kolka — Nelia, deși e mai mică, totuși ți-a dat exemplu“.

Dar Kolka nu putea. Fiindcă noua soție a tatălui său folosea mereu cuvinte aspre „trebuie“, „trebuie“, și el nu putea de loc s-o numească „mamă“, iar pe fiica ei „soră“. Elena Stanislavovna era probabil foarte bună, sau, cum spunea tata, femeie „foarte de treabă“. Nelia, deocamdată, nu-i făcea nimic rău lui Kolka, însă tot n-au devenit prieteni, deși după proiectul Elenei Stanislavovna aceasta „ar fi trebuit să se întîmple în mod obligatoriu“.

Elena Stanislavovna urmărea cu perseverență ca Nelia și Kolka să se scoale și să se culce la aceeași oră, să mănînce la fel dimineața, la prînz și seara (lui Kolka i se dădea chiar mai mult pentru că, așa cum sublinia Elena Stanislavovna, el trebuia să „devină bărbat“). Însă la egalitate tot nu s-a ajuns: pianina

Neliei, vocația ei, viitorul ei muzical nu lăsau în casă nici cel mai micuț loc pentru pasiunile și înclinațiile lui Kolka, de pildă, pentru păsările lui.

Kolka era necăjit că nu numai Elena Stanislavovna, ci și tatăl lui începuse să trateze cu respect preocupările Neliei. Kolka își dădea seama, profund necăjit, că el n-ar putea niciodată să stea așa, ore întregi, pe scaunul negru rotativ și să exerseze cu încăpăținare. Poate că din această cauză nimeni în casă nu aștepta de la el ceva deosebit, erau pe deplin mulțumiți când el primea „treiuri“, pe când Neliei îi cereau cu severitate numai note de „cinci“.

O dată cu venirea Elenei Stanislavovna, tata a început, deodată, să aibă vîrsta trecută în buletin — patruzeci și cinci de ani. Acum nu mai arbitra meciurile de volei din curte (Elena Stanislavovna spunea că aceasta este o copilărie), nu mai umbla în cămăși sport, cu gulerul răsfrînt, și cu toate că Elena Stanislavovna îl ducea la doctor în fiecare săptămînă, nu se simțea de loc bine. „Tu uiți de boala ta!“ exclama grijulie Elena Stanislavovna. Kolka își amintea că mama făcea tocmai invers: ea, dimpotrivă, se străduia ca tatăl să nu-și amintească niciodată de boala lui.

Lui Kolka i se părea că cea de a doua soție a tatălui său distrugea fără să-și dea seama tot ce era legat de memoria mamei. Ea nu făcea aceasta înadins, ci pur și simplu avea alt caracter. Și întreaga casă a început să aibă alt caracter. Casa lor era acum pusă

la punct, încheiată parcă la toți nasturii, ca jacheta sobră, de culoare albastru-închis a Elenei Stanislavovna. Dar dispăruse căldura și confortul, care existau înainte, când trăia mama.

Portretul mamei, pe care Kolka nici nu-l văzuse înainte, a fost atârnat de Elena Stanislavovna în cel mai important loc, la vedere, deasupra pianinei negre, strălucitoare, iar când veneau musafiri, ea le spunea cu voce tare tuturor: „Aceasta a fost prima soție a bărbatului meu. A fost o femeie minunată. Și a murit în chip stupid de apendicită. O chema Elena Sergheevna...” Kolka tresărea. Ar fi vrut s-o contrazică, să spună că pe mama o chema pur și simplu Liolia. Nu se știe de ce, îi era tare neplăcut că Elena Stanislavovna avea același nume ca și mama. Deși, poate, n-avea dreptate.

...În ziua aceea memorabilă, când Kolka s-a întors din tabăra de pionieri, în mijlocul mesei trona un tort cumpărat de Elena Stanislavovna. Pentru această zi, Nelia învățase o nouă piesă muzicală, eroică și solemnă, asemănătoare marșurilor cu care sînt întîmpinați cîștigătorii bătăliilor. Iar Kolka apăruse în prag cu nasul jupuit de soare, ținînd în mînă geamantănașul vechi, jupuit și el pe ici pe colo.

Nelia s-a repezit la scaunul ei rotativ, fără spetează, a ridicat capacul strălucitor al pianinei și a început marșul, însă n-a izbutit să-l cînte pînă la sfîrșit...

— Unde-i Spinare Neagră? a strigat Kolka, înăbușind pianul.

Spinare Neagră era pescărușul rănit, pe care îl găsisese vara trecută pe lac, lângă tabără, și pe care-l doftoricise toată iarna.

— Era... în bucătărie, a răspuns tatăl și a pornit în întâmpinarea lui Kolka cu brațele deschise. Bine-ai venit!...

Kolka a evitat brațele lui, a aruncat geamantanul pe divan și a ieșit din odaie... Toți trei, tatăl, Elena Stanislavovna și Nelia, aruncându-și o privire, au pornit nesiguri după el.

În bucătărie, pe fereastră stătea colivia goală... Aceasta nu era o colivie obișnuită, pe care o poți cumpăra de la magazin, ci era de fabricație proprie, foarte spațioasă, așa că pasărea se simțea în ea nestingherită, fără să se lovească de stingiile de lemn. Kolka construise această colivie demult de tot cu ajutorul mamei. În colivie putea să încapă chiar și un vultur de munte, cu aripi largi, darmite un pescăruș modest. Înăuntrul coliviei, într-un vas de pământ, crescuse un mic arbust, pentru ca pasărea, dacă nu era pescăruș, să se poată așeza pe el, să-și amintească de pădurea natală. Acum, frunzulițele arbustului erau răsucite, se vedea că nu le mai udase nimeni de mult.

Ușița coliviei, care, de fapt, putea fi numităușă, era deschisă. În cutia goală de conserve zăceau cîteva semințe galbene...

— I-ați dat pește? a întrebat Kolka încet.

— Nu... n-am avut timp să căutăm pește, a răspuns tatăl. I-am dat semințe.

Kolka se temea să pună întrebarea principală, o amîna.

— Dar piciorul i l-ați pansat?

— Da... cu bandaj...

— Dar aici, la bucătărie, e întuneric și cald... și miroase a gaz. De ce l-ați adus aici?

— Tu știi, Nikolai (tatăl, în clipele serioase, îl numea așa — Nikolai), tu știi că Nelia vara n-a mers nicăieri la odihnă, că era ocupată de dimineața pînă seara, iar pasărea ta țipa, bătea din aripi, foșnea tot timpul. O deranja...

— Va să zică, Spinare Neagră te deranja foarte mult? a întrebat Kolka pe Nelia încet de tot, ocolind încă o dată întrebarea principală.

— Da, mă deranja! a răspuns fata cu glas ascutit, și tremurat din cauza plînsului ce se apropia.

— Nu degeaba la școală te numesc Pițigăiata.

— Cred și eu... Doar sînt sora lui Șuierilă!

— Tu nu ești sora mea... a spus Kolka repede.

— Vezi, mamă? Vezi? glasul Neliei devenise tot mai subțire, de parcă în el se întindea tot mai tare o strună invizibilă. Și iată că struna a plesnit: izbucnind în hohote de plîns, fata a zbughit-o înapoi în cameră.

Pînă atunci Elena Stanislavovna tăcuse. În adîncul sufletului recunoștea că trebuia să fie mai sensibilă la rugămintea lui Kolka de a se ocupa de pasărea lui bolnavă. Era chiar gata să-și recunoască vina cu voce tare, însă ultima frază rostită de băiat i-a schimbat într-o clipă toate intențiile.

— Cum poți fi așa, Kolea? Nelia vede în tine un frate, s-a pregătit atîta pentru sosirea ta... Și această Spinare Neagră o împiedica într-adevăr să lucreze.

— Unde este acum? a întrebat Kolka, neuzind nimic altceva decît ceea ce privea pasărea lui iubită.

Elena Stanislavovna a lăsat capul în jos.

— A crăpat, rostise tatăl, luîndu-și inima-n dinți.

Kolka s-a clătinat... Era buimăcit atît de faptul că pierise pasărea, pentru care adusese din tabără o cutie întreagă de peștișori, cît și pentru că tatăl său vorbise despre moartea ei atît de direct și de brutal.

— A murit... n-a crăpat. A murit din cauza voastră! a strigat Kolka, reținîndu-și cu greu lacrimile. Apoi a apucat colivia uriașă și împingînd-o neîndemînat înaintea, poticnindu-se, a zbughit-o în curte...

La o serată literară am citit acest fragment din viitoarea mea nuvelă și am primit din sală un bilețel, în care erau scrise următoarele rînduri: „La drept vorbind, mama vitregă a făcut pentru Kolea tot ce trebuia. Care este atunci problema?...“ Aș dori să răspund pe scurt la această notiță, aici, în paginile cărții. Expresia însăși de „mamă vitregă“, folosită

în bilețel, m-a izbit într-un mod neplăcut. N-am de loc intenția să pun în nuvelă problema „mamei vitrege rele” și a „fiului vitreg neiubit”. Discuția se referă la altceva. Vreau să ridic problema, foarte serioasă după mine, a atitudinii atente față de cerințele intime, sufletești ale copilului. Uneori, părinții adolescentului care a săvârșit o greșeală oarecare se miră: „Noi am făcut pare-se totul pentru el: l-am îmbrăcat, l-am încălțat, l-am hrănit, ce-i mai trebuia?” Însă noi uităm uneori de sufletul copilului, care nu poate fi satisfăcut numai cu așa-numitele îngrijiri materiale.

Da, principalul este să manifesti atenție și delicatețe față de lumea interioară a copilului, pentru pasiunile lui, pentru visele și înclinațiile lui (chiar dacă aceste înclinații și vise par omului adult niște fleacuri).

NOUA ADRESĂ Să oferi omului o surpriză neașteptată, să previi dorința lui (fie și în ceva mărunț, nu neapărat important) înseamnă, de asemenea, să dai dovadă de bunătate și sensibilitate sufletească, înseamnă să-i dăruiești bucurie, bună dispoziție. Iar aceasta-i foarte mult.

Acum am să vă povestesc despre un caz pe care mi l-au adus la cunoștință prietenii mei de la radio.

... De fiecare dată când bătrînul maestru Feodor Nikitici Logunov se pregătea să facă o nouă „revo-

luție în știință“, cum îi spunea el, soția sa, Nadejda Semionovna, începea să ofteze și să dea din cap, cu un aer de reproș:

— Ce mare revoluție o mai fi și aia?! Pesemne, vreo raționalizare mărunță. Mai bine spune-i așa...

— Ia te uită, „raționalizare mărunță“, se indigna Feodor Nikitici. Da' tu știi, că inginerii, cu mintea lor, cu capetele lor savante, n-au putut să-și dea seama de acest „mărunțiș“?

Nadejdei Semionovna îi plăcea capul cărunt și pletos al lui Fedea al ei, care se dovedea mai deștept și mai inventiv decît „capetele savante“, însă nu-și exprima bucuria cu voce tare, ci, dimpotrivă, continua să-și tachineze soțul:

— Ei și ce dacă inginerii cu mintea lor nu și-au dat seama. Iar tu ar trebui să fii ceva mai calm și mai modest. Dacă faci atîta tărăboi, or să înceapă să te pună în prezidii, să-ți dea să faci referate. Și, Doamne ferește, iar o să dea năvală ziariștii.

Pe ziariști ea nu-i prea avea la inimă, îi inspirau chiar puțină teamă. Despre Feodor Nikitici se scria adesea în gazeta uzinei, iar uneori și în ziarele centrale. Pe ascuns, Nadejda Semionovna cumpăra teancuri întregi de ziare, unde scria despre Fedea, făcea tăieturi, citea notele de mai multe ori. Întotdeauna simțea ceva ciudat: din paginile ziarelor o privea figura unui bărbat curajos, a luptătorului și biruitorului, de o măreție inaccesibilă ei. Însă în această imagine ea nu-l recunoștea

pe Feodor Nikitici, iute din fire, zgomotos, dar bun și naiv. Uneori, i se părea chiar că citește despre un alt om și numai izbindu-se undeva la sfârșitul articolului de numele cunoscut își amintea că acestea se scriau despre el, despre Fedea al ei.

Se temea însă că citind aceste însemnări Feodor Nikitici o să se înfumureze, crezându-se cine știe cine, va deveni și în viață la fel de maiestuos și inaccessibil ca și în ziare. Și de aceea se apuca cu energie îndoită să-și liniștească soțul:

— Tu, Fedea, las-o mai încet, și fii mai modest. Doar știi, e mai bine când e mai multă liniște...

— Aceasta este o reminiscență dăunătoare, Nadiușa! riposta aprins Feodor Nikitici. (Îi plăcea uneori să facă paradă de termeni științifici.) O rămășiță dăunătoare — asta e! Te temi de glorie, de onoruri. Dar gloria nu este cumpărată, furată, ci meritată! Tot mă îndemni să refuz drepturile ce-mi revin. Ca și cum nimic nu ți s-ar cuveni de la viață, n-ai merita nimic.

Chiar așa era. Când, de pildă, Feodor Nikitici a propus soției să meargă la sanatoriu, pe litoralul Mării Negre („Comitetul sindical ne oferă un bilet gratuit, ceea ce nu se face pentru fiecare, nu pentru oricine”), Nadejda Semionovna s-a împotrivit:

— Ce-mi trebuie mie palmierii tăi? Să mergem mai bine pe Oka în regiunea Reazan. Aici ai și pini, și crîng de mesteceni, și loc de pescuit...

Și pe Feodor Nikitici îl atrăgeau mai mult locurile natale, însă nu cădea ușor de acord cu soția sa:

— Tu, Nadiușa, te dai în lături de la confort. Aceasta-i la tine tot o reminiscență dăunătoare. Dar, fie, pentru ultima dată îți cedez.

Cînd a aflat că micuța lor casă de lemn, care în serile de iarnă semăna cu o izbă din poveste, va fi dărîmată, Nadejda Semionovna s-a întristat tare mult:

— Iar te chinuie modestia, se înfierbînta bătrînul. Doar vom primi apartament într-o casă nouă, cum s-ar spune cu tot confortul!

Să locuiești cu „tot confortul“ era, firește, de dorit. Nadejda Semionovna înțelegea aceasta. Dar în căsuța lor de lemn au trăit atîția ani, aici și-au petrecut tinerețea și bucuriile, aici au crescut copiii...

Nadejdei Semionovna nu-i plăcea de loc s-o audă pe vecina lor Alla Vasilievna, o femeie grasă și cicălitoare, poreclită „Alo Vasilievna“ pentru pasiunea ei de a vorbi la telefon, cum comunica prietenilor triumfătoare: „Noi o să fim demolați. În curînd ne dărîmă. Sper să primesc locuință într-o clădire înaltă. Doar merit...”

„Prin ce merita ea? nu se dumirea Nadejda Semionovna, doar n-a muncit nicăieri în viața ei. Iar copii n-a avut niciodată...”

Cînd te despați de un lucru vechi, cu care te-ai obișnuit, este întotdeauna puțin trist. Însă această

tristețe este acoperită repede de grijile îmbucurătoare legate de instalarea într-un loc nou.

În locuința nouă s-au mutat cu o jumătate de lună înainte de sărbătoarea lui Octombrie. Era un imobil cu opt etaje, într-adevăr cu tot confortul: cu lift și camere de baie, cu balcoane, unde începuseră să fixeze primele panouri festive.

Ca întotdeauna în momentele importante, au sosit fiii cu soțiile și fiicele cu soții. Sub conducerea Nadejdei Semionovna au așezat mobila exact în aceeași ordine în care a stat mulți ani în cămăruțele strâmte ale bătrânei căsuțe de lemn. Feodor Nikitici n-a fost împotriva, totuși n-a scăpat prilejul să-și numească soția „conservatoare”.

Se părea că totul merge bine. Însă, în ziua când s-au instalat în casă nouă, Nadejda Semionovna, care gătea la bucătărie, și-a amintit deodată ceva, și, agitându-se, a alergat la baie, unde Feodor Nikitici, fornăind fericit, își stropea fața și gâtul când cu apă rece, când cu apă caldă. Altădată, Nadejda Semionovna, cu siguranță, ar fi bodogănit la soț: „Trebuie să se grăbească la lucru, iar el ca un copil mic învîrte când un robinet, când altul”. Dar acum, nu-i ardea de asta.

— Ah, Fedea, cât de nesocotiți mai sîntem! Am început să ne pierdem cu totul memoria. Adevărat se spune: bătrînețea nu e bucurie.

De surprindere, Feodor Nikitici se înecă cu apă rece. Rar o vedea pe Nadiușa lui cea liniștită și gravă într-o asemenea stare de agitație.

— Dar ce s-a întâmplat?

— Ce s-a-ntîmplat? Amîndoi am uitat cu totul de Serghei!

— Cum așa, am uitat?

— Așa. Nu l-ai invitat să vină la noi?

— L-am invitat și foarte bine am făcut. Să vină, să ne veselim împreună de sărbători.

— Dar unde să vină?

— Cum unde? Nu știu ce ai, nu prea vorbești pe înțeles, Nadiușa. La Moscova, firește, doar nu la Astrahan...

— Dar la ce adresă să vină? Tu ce adresă i-ai dat?

— Cea mai obișnuită...

Aici, însă, Feodor Nikitici a înțeles dintr-o dată totul, s-a oprit și, dezorientat, și-a privit soția.

...Astă vară și-au petrecut concediul de odihnă pe malul Okăi, fiind oaspeții tînărului geolog Serghei Vasilievici, fiul unui vechi prieten de-al lor. Serghei Vasilievici i-a primit călduros pe Logunovi. În timpul liber se plimba cu ei prin pădure, mergea cu Feodor Nikitici la pescuit, sau se plimbau cu barca. Petrecîndu-i, la plecare a promis că o să vină în vizită la Moscova. „Să facă o vizită de răspuns“, cum s-a exprimat Feodor Nikitici.

— Voi sosi chiar în ajunul sărbătorii, a spus Serghei Vasilievici. Pe șase noiembrie, seara. Telegramă nu voi mai da, ci, simplu, vin și gata. Adresa dumneavoastră o am. Feodor Nikitici mi-a scris-o cu mîna lui pe calendar. Direct din Urali (plecăm acolo într-o expediție geologică) vin la dumneavoastră la Moscova, cu avionul!

— Acum o să-și închipuie că i-am dat o adresă greșită, se amăra Nadejda Semionovna. Păi cum altfel: sosește în strada noastră veche, iar acolo nici pomeneală de casa cu numărul cincisprezece. „Eh, mi-au dat o adresă falsă, oaspeți nerecunoscători, o să spună. Și ce bine ne-a primit el, cît timp prețios a irosit pentru noi! Nu-i bine, Fedea.“

Ar fi vrut să trimită o telegramă... Dar unde s-o trimiți, dacă Serghei călătorește prin Urali și se mută dintr-un loc în altul?!

— Există o singură ieșire, spuse Nadejda Semionovna. Seara eu o să coc plăcinte, iar tu, Fedea, o să te duci în strada noastră cea veche și o să te plimbi pe lîngă locul acela unde a fost căsuța noastră. Cum vezi un om cu geamantan, să-i alergi în întîmpinare!

Feodor Nikitici mergea pe drumul cunoscut. Chiar și legat la ochi n-o să greșească drumul. Va găsi și strada și casa...

Se opri pentru o clipă:

— Ah, dar n-a mai rămas nici urmă de casă. Au nivelat totul, au acoperit cu asfalt. Parcă nici n-ar fi fost nimic aici!...

În aceeași clipă, lui Feodor Nikitici i se păru că aude glasul, ca întotdeauna rezonabil, al soției: „Și ce, Fedea, vei comanda cumva să se pună o placă memorială? Cică, aici a locuit maestrul Logunov!” Feodor Nikitici începu să se certe cu gasul imaginar al soției:

— Chiar așa, se vor pune astfel de plăci. Vei vedea, Nadiușa, se vor pune!

Însă gândurile triste i se împrăștiară repede. Atenția lui Feodor Nikitici fu atrasă de o casă nouă, care-și lepăda grăbită schelele de construcție. Muncitorii zoreau să doboare mai repede la pământ ultimele scînduri, dorind, se vede, ca ziua de naștere a noii case să fie 7 Noiembrie. Macaraua își ridica brațul poate pentru ultima dată, ca o mînă care arată ceva în sus. Ascultînd de semnul ei, Feodor Nikitici își ridică ochii și văzu mai clar podoaba sărbătorească a orașului. Se părea că această găteală constă numai din două culori: roșu și auriu. Culoarea roșie era culoarea panourilor și placardelor întinse peste stradă, care înfrumusețau casele și vitrinele. Iar culoarea aurie era culoarea nenumăratelor lumini, care străluceau și păreau că se prelungesc lin nu pe pereții caselor

îndepărtate, care nu se vedeau, ci direct în văzduhul întunecos al serii.

Copiii, ale căror jocuri sînt dedicate întotdeauna evenimentelor zilei, întruchipau acum parada militară. Printre altele, parada aceasta se desfășura chiar pe acel loc unde înainte stătea căsuța mică de lemn, care în serile de iarnă părea o mică izbă din poveste.

De Feodor Nikitici se ciocni un om care ducea în mîină un geamantan umflat.

— Serghei! strigă Feodor Nikitici, dar numaidecît își ceru scuze.

— Iertați, am greșit. Aveți geamantan...

— Nu face nimic, nu face nimic, se întîmplă...

Căutînd cu ochii pe Serghei, începu să ia seama atent la oamenii ce se grăbeau pe stradă. Văzînd trecători cu geamantane, li se arunca în întîmpinare, apoi se retrăgea: „Scuzați, m-am înșelat...”

Oamenii nu se supărau pe Feodor Nikitici. Te poți oare supăra într-o seară atît de frumoasă, plină de așteptare sărbătorească?

Serghei tot nu apărea. Feodor Nikitici stătea în nedumerire. „Nu cumva l-am scăpat? Nu, nu se poate... Chiar dacă ochii mei n-au observat, ai lui, tineri, tot m-ar fi văzut, m-ar fi recunoscut. Dar poate că el a promis doar că vine, de dragul vorbelor frumoase. Nu, asta nu se potrivește cu el!”

Pierzîndu-și orice speranță în sosirea oaspetelui, seara târziu, Feodor Nikitici a pornit-o spre casă.

„Acum o pătesc cu Nadiușa! se gîndea el urcînd scara. Parc-o aud: „Nu l-ai găsit? Pesemne nu l-ai observat, l-ai lăsat să treacă!”

Cuprins de asemenea gînduri nu prea vesele, Feodor Nikitici apăsă pe sonerie (care scoase un zbîrnîit puternic și prelung), așa cum după convingerea lui se cuvine „capului familiei” să sune.

Ușa se dădu în lături și asupra „capului familiei” se năpusti un tînăr înalt, lat în spate, cu palton și căciulă de blană. Parcă se grăbea undeva și în prima clipă nici nu-l recunoscă pe „capul familiei”.

— Serioja, tu? De unde-ai apărut? Unde fugi? exclamă încremenit Feodor Nikitici.

— După dumneavoastră! După dumneavoastră, Feodor Nikitici. Mi s-a spus că mă așteptați acolo... la adresa veche... Și, uite, m-am și năpustit...

Tînărul voinic îl îmbrățișă pe Feodor Nikitici, atent, parcă temîndu-se să nu-i provoace vreo durere.

— Dar cum de ne-ai găsit? continua acesta să-l descoase.

— Închipuiește-ți, Fedea, ziariștii l-au ajutat, spuse, ieșind pe coridor, Nadejda Semionovna. Eu îi tot ocăram, iar ei, dragii de ei, au anunțat de două ori la radio: maistrul Logunov, zice, a primit de sărbătoare

locuință nouă. Iar pe dumneavoastră, geolog Serioja, vă așteaptă să veniți în vizită la noua adresă. Și adresa noastră cea nouă, închipuie-ți, de două ori a fost anunțată în întreaga țară... Să nu ne strice nouă, Fedea, buna dispoziție de sărbători!

— Da' de unde au aflat ei despre toate acestea, acolo, la radio?

— Păi, băieții tăi... comsomoliștii din secție... au trimis o scrisoare la redacție. S-au adresat cu o rugămintă. Tu doar le-ai povestit tuturor din secție despre necazul nostru. Băieții au scris la radio acum o jumătate de lună, când am sărbătorit mutarea noastră. Fără să știi ți-au pregătit, precum vezi, o surpriză. Și, uite, rugămintea lor a fost îndeplinită. Iar tu te-ai plimbat în zadar o seară întreagă pe stradă... Cum i-am spus lui Serioja, îndată, fără să se dezbrace, s-a repezit să te caute.

— Nu degeaba, Semionovna, m-am plimbat! Am văzut cum se gătește Moscova 'noastră de sărbătoare...

Observînd că soția se grăbea la bucătărie, Feodor Nikitici rosti:

— Iar acum, Serioja, la masă!... Sîntem la dispoziția Nadejdei Semionovna!

Iată cum atenția oamenilor a redat omului buna dispoziție, i-a făcut o binemeritată surpriză de sărbători.

LUPTA PENTRU PACE — Acestea s-au petrecut într-un mic orășel polonez. Caracterul oamenilor
STINDARDUL se manifestă în toate, chiar și în
UMANISMULUI! lucruri mărunte, bunăoară, chiar și în felul cum merg ei la cinema.

Unii vin mai înainte, numai ce s-a terminat de dere-ticat foaierul, vor să se bucure temeinic și pe-ndelete de întreg complexul de satisfacții legate de vizita-re-a cinematografului: să bea limonadă la bufet, să asculte cîntăreața, pe care întotdeauna o compăti-mești puțin (publicul intră, iese, discută), să citească ziarele și revistele, așezate în evantai pe măsuțe. Aceste ziare și reviste, cu colțurile paginilor îndoite, poate că au fost citite mai înainte, însă la cinema-tograf sînt percepute parcă într-un fel nou. Iar alți spectatori, care întîrzie întotdeauna și oriunde, dau buzna în sală în ultimul minut, gîfîind, se strecoară cu greu pînă la locurile lor, fac pe alții să se scoale mor-măind de pe scaune. Mai sînt și alții care se strecoară în sală în timpul pauzei scurte dintre jurnal și film.

Eu venisem la film devreme, pentru că mă interesa totul în acest oraș nou pentru mine. Și ea, la fel, ve-nise cu mult înainte de spectacol... Însă n-a băut limonadă, n-a ascultat cîntăreața și n-a citit nimic, iar ziarul, după cum mi s-a părut, l-a luat de pe masă numai pentru a-și acoperi fața cu foile lungi, desfă-cute ca niște aripi.

În general, mi s-a părut că se ascunde de controlarea severă, așa cum fac ștregarii care se furișează fără bilet la film (sau care pătrund la un film de care adulții îi feresc stăruiitor și de aceea este pentru ei deosebit de ademenitor). Am mai observat că se uita deseori la ceas... Aveam de văzut o comedie, despre care se spunea că „oricât ar părea de ciudat, totuși este comică...”, însă nerăbdarea ei mi se părea exagerată și de neînțeles.

Cînd spectatorii au început să intre în sală, ea, acoperindu-și fața cu gulerul paltonului, s-a strecurat pe lîngă controloare și s-a așezat cu două rînduri în fața mea.

Au început să se succedă cadrele jurnalului, laconice și grăbite, ca totdeauna. Eu însă nici nu priveam la ecran; mi se părea că, din moment în moment, avea să se petreacă ceva neașteptat cu ea...

— El este! Repetați, mai repetați o dată... Vreau să-l văd. Este el. L-am recunoscut!

— Ah, iarăși dumneavoastră... Din nou aici? a intervenit numaidecît din întuneric șoapta amenințătoare a controloarei. Iar deranjezi oamenii?

— Nu, nu... Iertați-mă. Plec imediat...

S-a îndreptat repede spre ieșire și nimeni, nu se știe de ce, n-a protestat, n-a început în întuneric să-i reproșeze, iar eu, nu știu de ce, m-am strecurat prin întuneric, peste picioarele altora și am ieșit după ea în stradă.

Mergea grăbită, cu capul plecat și fără să privească înainte, urmînd parcă un traseu anumit, învățat pe de rost.

Orașul era mic și, ca multe orașe mici, brusc, fără vreo trecere treptată, se întrerupea, trecînd la peisaje rustice.

S-a oprit la poalele unei coline ciudate și alungite, ce semăna cu un fel de animal sălbatec, cu blană de iarbă crescută des, culcat parcă să se odihnească.

Chiar pe „greabănul” lui stătea singuratecă o co-roană uscată, un cerc decolorat, adusă probabil de mult de cineva.

Femeia se opri brusc, de parcă aici era punctul final al unui traseu bine cunoscut.

S-a întors încet, m-a văzut, dar nu s-a mirat de loc.

— Și al dumneavoastră... al dumneavoastră, tot acolo?

Neînțelegînd nimic, am desfăcut întrebător mîinile. Atunci, din nou femeia s-a îndreptat spre colină; fața ei chinuită și obosită părea lipsită de orice semn de vîrstă.

— Al meu... al meu e acolo... A făcut un semn cu capul în direcția mobilei.

— Cine? Despre cine vorbiți? am întrebat-o foarte încet, pentru că mă temeam să pătrund în vreo taină foarte sfîntă pentru ea și interzisă altora.

Fără să mă privească, de altfel, fără a se adresa cuiva, a început să povestească despre ceea ce o copleșea în

acea clipă, nelăsînd nici cel mai mic locșor pentru alte gînduri sau amintiri.

— Am avut un singur fiu. Trăiam în sărăcie, pentru că fiul meu nu avea tată. Eram numai noi doi. Numai noi doi în toată lumea asta. Dar ni se părea că nici nu ne trebuie nimeni, pentru că ne iubeam foarte mult unul pe altul. Cînd eram reținută la serviciu, băiatul meu mă aștepta întotdeauna în stradă, la poartă; era neliniștit și-și amintea de toate accidente pe care le cunoștea. Iar eu, ferindu-l de răceală și boli, îl înfofoleam în așa fel încît toți copiii din curte se amuzau. Îl tachinam, numindu-l „coletul”. Mai tîrziu au încetat să-l mai tachineze astfel... Căreva din adulți i-a găsit băiatului meu o altă poreclă, „Mozart”.

Da, îl numeau în glumă Mozart, pentru că la șase ani compunea cîntece vesele, pe care le cîntau toți copiii de la noi din curte. Acum au crescut acești băiețași și fetețe. Îi întîlnesc adesea pe stradă. Mai țin minte cîntecele fiului meu. Nu credeți? Întrebați-i! Ei le țin minte...

Vecinul de la etajul de sus, violonist, a început să-i dea lecții băiatului meu. Absolut fără plată, căci noi nu aveam cu ce plăti. „Mama ta te înfofolește de parcă te-ar face cîntăreț, glumea vecinul nostru, dar, de fapt, tu vei deveni violonist! Numai dacă vei învăța...”

Apoi, fiul meu a fost primit la școala de muzică. A fost foarte greu. Credeți-mă, a fost foarte greu:

înainte, în vechea Polonie, nu se primeau cei de teapa lui. Însă pe el l-au primit la învățătură gratuită, pentru că era foarte, foarte talentat. Înțeleg: dumneavoastră credeți, probabil, că fiecare mamă vrea să vadă în copilul ei un talent. Copilul meu îl avea într-adevăr. Așa spuneau toți, toți!...

În ziua de întâi septembrie 1939, trebuia să meargă pentru prima dată la școala de muzică. I-am cusut un costumăș nou, iar vecinul de la etajul de sus i-a dăruit vioara sa preferată. Credeți-mă, n-ar fi dăruit-o oricui. Era foarte sever și tăcut, însă îl iubea pe băiatul meu. Era prima zi de toamnă. Școala de muzică își începea noul său an școlar. Dar fiul meu n-a mai mers la școală: primele bombe fasciste au căzut în ziua aceea asupra orașului nostru. Iar apoi... Apoi, pe mine și pe fiul meu ne-au luat de pe stradă în timpul unei razii. Pentru nimic, așa, pentru orice eventualitate: cutia mare a viorii a părut suspectă patrulei fasciste.

Întotdeauna îmi înfioleam băiatul, mă temeam să nu răcească. Înainte mă gîndeam că acesta este cel mai mare pericol care poate să pîndească viața lui. Cînd se îmbolnăvea de anghină, plîngeam. Însă acum devenisem deodată puternică și, cînd un neamț, în lagăr, a vrut să-mi ia vioara din mîină, m-am opus. Soldatul a ridicat pumnul, dar nu m-a lovit. Alt neamț, gras și blînd, i-a oprit mîna și a permis fiului meu să cînte la vioară.

Acesta era „veselul Walter”, comandantul lagărului. Da, da, toți îl numeau chiar așa, „veselul Walter”, pentru că zîmbea întotdeauna. A venit la noi în baracă și grijuliu a întrebat: „Nu aveți vreo pretenție?” Oamenii doreau să aibă o speranță, fie ea și înșelătoare, iluzorie, dar totuși să existe vreuna... Și ei vorbeau „veselului Walter” de nefericirile lor: „Stau prost cu ficatul... Îmi cad dinții...” El dădea din cap cu compasiune și împărțea sfaturi: „Ar trebui să mergeți la Karlsbad¹, să beți ape minerale. Soția mea a fost acolo anul trecut și, închipuiți-vă, rezultatul a fost excelent! Iar dumneavoastră vă trebuie vitamine, și, în special, cele conținute în zarzavaturi, acestea întăresc dinții!...” Nici o notă batjocoritoare nu se simțea în glasul lui. Și oamenii ascultau sfaturile lui... Iar după ce pleca, oamenii amintindu-și deodată șopteau în urma lui: „Ipocritul”. Dar după o săptămână... După o săptămână din nou îi povesteau cu încredere despre necazurile lor.

Oamenii erau uciși, asfixiați în celule, și de fiecare dată „veselul Walter” ne încredința că aceasta se face fără știrea lui și că el va lua neapărat unele măsuri. Mulți îl credeau: oamenii se agățau de orice speranță. Iar în ziua următoare, din nou mureau femei, bătrâni...

¹ Karlovy Vary.

„Veselul Walter“ se interesa de băiețașul meu. Uneori venea în baracă, să asculte cum cântă: ședea cu ochii închiși, legănându-se încet dintr-o parte în alta în ritmul melodiei și zîmbea.

Walter mi-a spus că și fiul lui învață să cînte la vioară, dar că nu este atît de sîrguincios ca băiețelul meu. Uneori, mi se părea că Walter, în sufletul lui de tată, chiar mă invidia un pic, și eram mîndră și, pur și simplu, fericită. „Îi voi scrie lui Kurt al meu să ia exemplul de la tine“, spunea Walter fiului meu. Îl mîngîia chiar pe cap și uneori îi dădea bomboane...

Odată, în ajun de Anul nou, Walter l-a luat pe fiul meu la el acasă. A vrut ca băiatul meu să-i distreze oaspeții în noaptea de revelion. Și fiul meu le-a cîntat din Beethoven... Apoi i-au dat să mănînce bine. Pentru prima dată în tot acest timp. S-a întors în baracă după ora douăsprezece și noi, îmi amintesc, n-am dormit toată noaptea. Mi-a povestit cum erau îmbrăcate femeile în seara de revelion. „Cîndva voi da concerte, voi cîștiga bani mulți, mulți, și-ți voi cumpăra rochii ca acelea! Vei fi cea mai frumoasă!..." mă asigura fiul meu. Visam că Walter ne va elibera curînd din lagăr și vom trăi din nou în doi. Numai noi doi în toată lumea.

În noaptea aceea, însă, au fugit doi oameni din lagăr. „Înadins ai cîntat, ca să ne abați atenția! Ca lor să le fie mai ușor s-o șteargă!“ țipa la fiul meu un S.S.-ist, spărgînd vioara dăruită de vecinul de la etajul

de deasupra. Și l-a luat cu el pe băiețașul meu... M-am năpustit afară din baracă. L-am căutat pe „veselul Walter“, credeam că mă ajută, că doar și el avea un fiu, care învăța să cînte la vioară...

Walter a dat compătimitor din cap și mi-a spus, țin minte fiecare cuvînt al lui: „Oamenii nu trebuie să încalce ordinea, căci va fi foarte rău dacă noi toți vom fugi în diferite direcții. Oamenii trebuie să știe că dacă vor încălca ordinea, din cauza lor vor suferi copiii lor. Iar copiii sînt cel mai scump lucru. Eu și dumneavoastră înțelegem bine“. A zîmbit și mi s-a părut că parcă întreabă ceva: „N-aveți vreo pretenție?“

Au trecut optsprezece ani... și azi, la cinematograful, l-am văzut pe „veselul Walter“. Zîmbea.

— Cum? El e aici? am strigat eu.

— Nu, el este acolo, la el acasă, la München. Îmi amintesc că la München fiul lui a învățat să cînte la vioară. L-am văzut pe Walter pe ecran, în jurnal. L-am recunoscut!

La început, nu mi-am crezut ochilor, m-am gîndit că mi-am pierdut mințile. Apoi am revenit din nou în sală, și el tot zîmbea de pe ecran. Băiețașul meu zace aici... Și alții zac — mii, multe mii... Iar Walter zîmbește... Cum poți să suporti așa ceva? Cum?...

M-am întors la cinematograful și am cumpărat un alt bilet pentru vesela comedie.

În sală am privit mașinal la locul pe care la spectacolul precedent șezuse femeia chinuită de durere. A

cum, pe scaunul ei, am văzut un tînăr foarte agitat și foarte timid, aceasta poate pentru că venise pentru prima dată la film cu o fată. M-am gîndit că fiul acelei femei putea acum să se agite la fel, să viseze și să aștepte ceva foarte bun.

Apoi lumina a început să se stingă încet și pe ecran au început să se perinde secvențele scurte, grăbite ale jurnalului. Și deodată am văzut o adunare de tineri obraznici, atît de diferiți de tînărul timid care stătea în sală. Tinerii ascultau cu o atenție fanatică discursul unui om în vîrstă, îmbrăcat civil, dar cu o ținută evident necivilă, cu zîmbet rece, de nepătruns, pe față. Cuvintele „veselului Walter“ prindeau imaginația auditorilor și tinerii obraznici urlau ceva războinic.

Însă cadrele jurnalului se mutaseră la mulți kilometri de Germania Occidentală, în îndepărtata Bizerta. Și eu, ca și femeia aceea la spectacolul precedent, m-am ridicat de pe scaun și călcînd pe întuneric vecinii pe picioare, m-am îndreptat spre ieșire.

— Ce se întîmplă astăzi? Iar se iese în timpul spectacolului? s-a alarmat în întuneric vigilența controloare.

Însă continuam să mă strecor spre ieșire; nu știu de ce în seara aceea nu mai voiam să văd comedia cea veselă.

Această întîmplare nu este născocită. S-a petrecut în realitate într-un mic orașel polonez.

Dar fie ca aceasta să nu se mai întîmple niciodată pe pămîntul nostru, pentru că nu există nimic pe lume mai inuman și mai groaznic decît fascismul. Și nu există nimic mai omenesc decît lupta noastră împotriva războiului, împotriva fascismului, împotriva acelor care vor să înmormînteze amintirea crimelor hitlerismului. A uita înseamnă a te dezarma în luptă.

Dar oare se poate uita? Și iarăși îmi vin în minte fapte, întîmplări, întîlniri.

... Trenul electric, născocind parcă un joc vesel, năvalnic, aci se apropia de pădurea moleșită de căldura lui iulie, plină de flecăreala fără de grijă a păsărilor, aci se depărta de ea, aci se ascundea complet, șerpuind în tunele lungi, rotunde... Trecea în fugă pe lîngă orășele albastre, vesele, în centrul cărora, pe un catarg înalt, flutura tot timpul un steguleț, făcînd parcă tuturor semne cu mica lui palmă purpurie, chemînd în vizită la copii — în taberele pionierești.

O femeie în vîrstă, care se lipise tăcută și atentă de fereastra vagonului, mi-a spus deodată:

— Iată, în tabăra aceea, cîndva, au fost la odihnă fiii mei — Serioja și Petea... Era înainte de război...

— Înseamnă că acum sînt mari, am răspuns eu mașinal, desprinzîndu-mi fără plăcere privirea de pe carte.

Femeia, neauzind parcă cuvintele mele, a continuat:

— Era înainte de război... Îmi amintesc, cînd au plecat cu autobuzul din curte, i-am sărutat, iar lor

le era rușine: „Mămico, ce faci? E rușine... Ne văd...” Nu puteau suferi duiosia exprimată în fața oamenilor străini. Dar acasă erau mîngîietori, grijulii... În tabără, mi-aduc aminte, puteam merge numai de două ori pe lună, „ziua părinților”. Însă eu veneam aproape în fiecare zi, cum s-ar zice, ilegal. Gardul avea o spărtură (pesemne o făcuseră înaintea mea alți părinți nerăbdători). Acolo, lângă acea spărtură era postul meu. Mi-aduc aminte că le aduceam băieților mei bomboane, fructe, dar ei nu primeau: „Nu se poate, mamă! Nu-i frumos... Doar ne dau și aici... Pe cuvînt de pionier!” Apoi luau totuși pachetele și pungulițele și le împărțeau egal tuturor prietenilor. Erau copii buni... Visau să devină doctori, chirurgi. Tatăl lor a murit pe masa de operație... Așa că ei spuneau mereu: „Nu este drept ca bolile să omoare oamenii! Cînd vom crește, vom găsi leac tuturor bolilor. Tuturor bolilor din lume...”

— Îl vor găsi! am susținut eu cu plăcere visul lui Serioja și Petea. S-au împlinit visurile lor? Au intrat la medicină?

— Au intrat, da, la Institutul de medicină.

— Deci, toate planurile li se vor împlini.

— Nu, nu, visurile lor nu se vor mai împlini.. Au intrat la institut în patruzeci și unu, iar în patruzeci și doi, amîndoi au căzut... Unul lângă Leningrad, celălalt în Nord, în Karelia...

Trenul și-a încetinit mersul; roțile țacăneau tot mai rar, parcă mîngîietor. Femeia s-a ridicat, și-a îndreptat părul cărunț, zburlit de vînt...

— Vin în fiecare vară aici, în iulie. Băiețașii mei în iulie se odihneau aici. Vin la gard (spărtura, închipuiți-vă, nici pînă acum n-au astupat-o), privesc cum părăsesc, ca și înainte, încălcă „regulile de ordine interioară”, pe urmă plec înapoi...

Femeia s-a îndreptat spre ieșire... Apoi trenul electric a luat din nou viteză, din nou a început să bată grăbit în șine și traverse și din nou a pornit jocul cu pădurea văratecă... Și iar alergau prin fața ferestrei orașelele pionierești, albastre: rîs, cîntece, mingi de volei, ce zboară impetuos spre înălțimi... Nu mai puteam continua lectura, priveam dincolo de fereastră și mă gîndeam: „Fiecare din acești copii își are visele sale, cum au avut Serioja și cu Petea. Fiecare are proiectele sale tinerești și îndrăznețe. Fie ca toate aceste vise și proiecte să se realizeze! Fie ca niciodată războiul să nu mai întrerupă rîsul lor fericit, speranțele lor senine!... Fie ca nici o mamă din lume să nu mai coboare singuratecă în stație și să se cufunde tristă în lumea amintirilor. Fie ca întotdeauna alături de mame să fie fiicele și fiii lor, născuți pe lume pentru un viitor însořit!...”

Nu de mult, unul din tinerii mei cititori mi-a trimis următoarea scrisoare: „Am venit pe lume la trei luni după moartea tatălui meu. A murit în ajunul victo-

riei, într-una din zilele de mai ale anului 1945, chiar lângă Berlin. Zilele acestea, pentru întâia oară, mama mi-a arătat scrisoarea ce mi-o adresase tata de pe front: „Dragul meu fiu (iar dacă se va naște o fiică, atunci draga mea fiică), acum se dau cele din urmă, dar cele mai sîngeroase lupte... Dacă mă voi întoarce acasă, îți voi povesti multe lucruri, pe care tu trebuie să le ții minte toată viața. Dacă însă se va întâmpla să nu mă mai întorc, să știi că războiul este cel mai îngrozitor lucru din lume! Simți cum ți se sfîșie inima cînd vezi cum pier roadele muncii omenеști, cum se spulberă cele mai frumoase visuri și speranțe omenеști. Iar dacă eu voi muri, voi muri pentru ca nimeni niciodată să nu mai moară în război, pentru ca totdeauna în lume să fie pace, pentru ca fascismul (blestemat să fie în veci!) să nu mai poată scoate niciodată dințele său de șarpe!..“

Iată ce ne-a lăsat prin testament soldatul-erou sovietic. Acest testament este sfînt pentru noi și, în general, pentru oricine în care bate o inimă cinstită de om. Fie, deci, ca fiul eroului niciodată să nu fie nevoit să-și schimbe unealta de muncă cu arma militară, să nu-și părăsească niciodată casa părintească, cum a fost nevoit să facă tatăl său. Luptătorul a visat ca sîngele lui, curat și fierbinte, să fie ultimul sînge vărsat în război. „Așa să fie! spunem noi. Și fie ca rușinea să cadă pe capetele acelor imperialiști demenți care vor să trădeze visul luminos al eroului!“

Comunism și pace— sînt două cuvinte inseparabile. Aș vrea, parafrazînd un mare poet, să exclam: „Trăiască-n veci soarele păcii! Să piară noaptea războiului!”¹.

Da, lupta titanică pentru pace, pe care o ducem noi, este cea mai importantă manifestare a omeniei și umanismului țării ce construiește comunismul, a omeniei în numele fiecărui om de pe pămînt! Aș vrea să închei citînd versurile unui muncitor — ale unui veritabil om sovietic:

*Cu inimile noi stăm de strajă păcii!
Fie ca-n suflet toți să fim poeți
Și-n loc de-obuze, pe planeta noastră
Doar lire să răsunе-n veci!...*

¹ Versuri din poezia lui A. S. Pușkin *Cîntec bahic*. În traducerea lui Al. Philippide: „Trăiască-n veci slăvitul soare/ Și piară noaptea neștiinții!”

Redactor responsabil : NICOLAE ALEXE
Tehnoredactor : GABRIELA ILIPOLOS

*Dat la cules 23.03.1968. Bun de tipar
21.06.1968. Apărut 1968. Comanda nr. 8.495.
Tiraj 24.140. Hîrtie tipar înalt B de
80 g/m² 700×1000/32. Coli editoriale 2,75.
Coli de tipar 4,25. A. 20.382. C.Z. pentru
bibliotecile mici 8R—31.*

Tiparul executat sub comanda nr. 80 241
la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii”,
Piața Scînteii nr. 1, București — Repu-
blica Socialistă România

Lei 2,50

**EDITURA
TINERETULUI**